

Державний заклад «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

Соціально-гуманітарний факультет

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ
ТА ЗАХИСТУ КУРСОВИХ ПРОЄКТІВ
І КВАЛІФІКАЦІЙНИХ (БАКАЛАВРСЬКИХ) РОБІТ**

для здобувачів зі спеціальності 053 Психологія

ОДЕСА – 2023

Затверджено рішенням Вченої ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № від листопада 2023 року).

Автори:

Денисенко А. О., кандидат психологічних наук, доцент кафедри теорії та методики практичної психології, ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса).

Лазоренко Т. М., кандидат психологічних наук, доцент кафедри теорії та методики практичної психології, ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса).

Рецензенти:

Вдовіченко О. В., доктор психологічних наук, професор, декан соціально-гуманітарного факультету, ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса).

Рецензент зовнішній:

Асєєва Ю. О., академік НАН ВО України, доктор психологічних наук, доцент, завідувачка кафедри мовної та психолого-педагогічної підготовки Одеського національного економічного університету (м. Одеса).

Методичні рекомендації щодо оформлення та захисту курсових проєктів і кваліфікаційних (бакалаврських) робіт для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 053 «Психологія» /Денисенко А. О., Лазоренко Т. М. Одеса: Університет Ушинського, 2023. 88 с.

У методичних рекомендаціях викладено основні засади написання та стандарти МОН України щодо оформлення курсових проєктів і кваліфікаційних (бакалаврських) робіт. Наведено приклади структури та основних компонентів роботи, а також додаються зразки оформлення робіт, необхідні для їх захисту.

Рекомендується для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форм навчання соціально-гуманітарного факультету.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ВИБІР ТЕМИ ДЛЯ КУРСОВОГО ПРОЄКТУ АБО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (БАКАЛАВРСЬКОЇ) РОБОТИ.....	8
РОЗДІЛ 2. ПІДБІР ЛІТЕРАТУРИ ТА ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛІВ	12
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ПЛАНУ РОБОТИ	14
РОЗДІЛ 4. ОФОРМЛЕННЯ РОБОТИ	
4.1. Загальні вимоги	15
4.2. Нумерація сторінок, розділів, підрозділів.....	19
4.3. Ілюстрації.....	19
4.4. Формули.....	23
4.5. Посилення.....	25
4.6. Висновки.....	27
4.7. Список використаних джерел.....	29
4.8. Додатки	35
РОЗДІЛ 5. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО НАПИСАННЯ КУРСОВОГО ПРОЄКТУ	36
5.1. Критерії оцінювання курсового проєкту.....	42
РОЗДІЛ 6. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (БАКАЛАВРСЬКОЇ) РОБОТИ.....	44
6.1. Критерії оцінювання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи	52
РОЗДІЛ 7. ПОДАННЯ РОБОТИ НА ПЛАГІАТ	56
7.1. Звіт запозичень.....	61
ЛІТЕРАТУРА.....	64
ДОДАТКИ	
Додаток А. Титульний лист курсового проєкту	65
Додаток А.1. Зміст курсового проєкту	66
Додаток А.2. Вступ курсового проєкту	67
Додаток Б. Завдання до кваліфікаційної (бакалаврської) роботи	69
Додаток Б.1. Зовнішня рецензія.....	71
Додаток Б.2. Подання	74
Додаток Б.3. Анотація.....	75

Додаток Б.4. Перелік умовних позначень	78
Додаток Б.5. Титульний лист кваліфікаційної (бакалаврської) роботи	79
Додаток Б.6. Зміст кваліфікаційної (бакалаврської) роботи.....	80
Додаток Б.7. Вступ кваліфікаційної (бакалаврської) роботи	81
Додаток В. Заява.....	85
Додаток Г. Заява на плагіат	86
Додаток Д. Протокол контролю оригінальності робіт	87
Додаток Ж. Висновки.....	88

ВСТУП

За період навчання у Вищій школі здобувачі виконують різні види творчих робіт, набуваючи нових знань з напрямів і тем, що вивчаються. До основних видів творчих робіт відносять:

- підготовчі, працюючи над якими, здобувачі у ході оперування вже наявними знаннями ставиться перед невідомими явищами, що сприяє створенню проблемної ситуації та постановці нового пізнавального завдання;
- констатуючі роботи включають пізнання нових факторів та явищ дійсності;
- експериментально-пошукові - широке коло самостійних робіт, за допомогою яких здобувачі самостійно набувають знань на основі спостережень, дослідів та експериментів;
- логічно-пошукові роботи спрямовані на перероблення нових знань, які стимулюють пізнавальну діяльність здобувачів.

У зв'язку з цим здобувачами реалізуються наступні *завдання*:

- вміння організовувати та аналізувати структуру психологічного дослідження;
- вміння вибирати методи психологічного дослідження;
- вміння оформляти свої наукові дослідження.

А також *знати* про:

- специфіку навчально-дослідницької роботи;
- умови вибору методів дослідження;
- вимоги до оформлення теоретичного розділу роботи;
- вимоги до оформлення емпіричного розділу роботи;
- вимоги до оформлення списку використаних джерел.

Уміти:

- вибирати науковий напрям роботи;
- визначати мету, завдання, предмет та об'єкт роботи;

- планувати етапи дослідження;
- оформляти результати психологічних досліджень;
- аналізувати та інтерпретувати отримані результати;
- підготовлювати статті та тези.

При виконанні цих видів роботи проявляється найвищий рівень самостійності та пізнавальної активності здобувачів. Особливе місце серед творчих робіт здобувачів навчально-дослідницького та науково-дослідного характеру займають курсові проєкти та кваліфікаційні (бакалаврські) роботи.

Отже, курсовий проєкт – самостійне, творче наукове дослідження здобувача, виражене у письмовій формі, що дає уявлення про певну проблему та свідчить про рівень його знань у відповідній галузі. Без написання курсового проєкту та його захисту здобувач не може бути переведений на наступний курс та допущений до екзаменаційної сесії.

Водночас здобувачі молодших курсів зазнають значних труднощів при написанні курсового проєкту. Це пов'язано з тим, що у них відсутні навички самостійної роботи з науково-теоретичними джерелами, а також із незнанням способів пошуку необхідної літератури та невмінням виявляти й аналізувати факти з наукових позицій.

Хоча швидкий розвиток інформаційних технологій, поява системи «Інтернет» суттєво розширюють можливості здобувачів зі скорочення трудомісткості виконання різного виду робіт, насичення їх проблемністю, статистичними матеріалами, проте це *не завжди сприяє їхній якості*.

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота включається до підсумкової державної атестації здобувачів за спеціальністю та завершує навчання на першому рівні у вищому навчальному закладі. На цьому етапі здобувач має максимально використати всі компетенції, накопичені під час навчання.

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій і методів та характеризуються комплексністю і

невизначеністю умов, здатністю надання професійної допомоги особистості, яка опинилась у складних життєвих ситуаціях.

ЗК01. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК07. Здатність генерувати нові ідеї.

СК01. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК05. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК 06. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК07. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

ПРН03. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПРН06. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

Проте, як показує досвід, питанню якісного оформлення матеріалів, що подаються на захист, здобувачами приділяється недостатньо уваги, тобто у них відсутні елементарні правила оформлення науково-дослідних матеріалів та грамотність у галузі діловодства, що може спричинити *відхилення роботи на стадії передзахисту*.

Розроблені рекомендації спрямовані на пояснення основних принципів написання, оформлення курсового проєкту та кваліфікаційної (бакалаврської) роботи відповідно до основних стандартів та їх підготовки до захисту.

РОЗДІЛ 1.

ВИБІР ТЕМИ ДЛЯ КУРСОВОГО ПРОЄКТУ АБО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (БАКАЛАВРСЬКОЇ) РОБОТИ

Початковим етапом виконання курсового проєкту чи кваліфікаційної (бакалаврської) роботи є вибір теми. Своєчасний та правильний вибір теми визначає успіх усієї подальшої роботи здобувача.

Насамперед здобувачу необхідно ознайомитися з тематикою курсових проєктів або кваліфікаційних (бакалаврських) робіт, розроблених викладачами кафедри. При цьому слід враховувати, що тематика не може розроблятися раз і назавжди як шаблон і бути однаковою для випусків різних років, вона щорічно змінюється та перезатверджується. Поряд із темами, що впливають із наукового напрямку кафедри, до неї включається широке коло тем з актуальних проблем, зумовлених завданнями подальшого розвитку держави.

Тематичне вирішення дослідницьких завдань необхідно орієнтувати на розробку конкретних проблем, що мають науково-практичне значення для діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

При розробці переліку рекомендованих тем кафедра виходить з того, що ці теми повинні:

- відповідати компетенціям, які здобувачі отримують;
- включати основні напрямки, якими здобувачу належить займатися у своїй майбутній професійній діяльності;
- відповідати потребам органів державної влади у питаннях підвищення рівня життєдіяльності населення.

Здобувачу надається право вибору теми курсового проєкту або кваліфікаційних (бакалаврських) робіт, перелік яких не є вичерпним. Здобувач може запропонувати свою тему з відповідним обґрунтуванням необхідності та доцільності її розробки, а також здійснити виконання роботи, отримавши дозвіл

завідувача випускної кафедри. При цьому самостійно обрана здобувачем тема має відповідати профілю спеціальності.

Вибір теми роботи визначається насамперед науковими інтересами, прагненнями та нахилами здобувача. Значну увагу при обранні теми слід звертати на можливість отримання по ній практичного матеріалу, конкретних статистичних даних у динаміці протягом кількох років, доступність нормативних джерел, спеціальної літератури та практичної значущості. Здобувачам денного відділення рекомендується вибирати тему, виходячи з того, в якій галузі практичної діяльності вони планують працювати. Здобувачам заочного відділення доцільно обирати тему, близьку до характеру чи спрямування їх професійної діяльності.

Вибрати тему допоможуть такі прийоми, як:

- перегляд каталогів захищених магістерських дисертацій;
- ознайомлення з новітніми результатами досліджень у суміжних галузях науки;
- перегляд відомих наукових рішень за допомогою нових методів;
- бесіди та консультації з фахівцями-практиками, у яких можна виявити важливі питання, ще мало вивчені в теоретичному плані.

До затвердження теми роботи здобувач повинен переконатися у:

- наявності теоретичних досліджень, статистичних даних та інших матеріалів практичного характеру за цим напрямом;
- виявити проблеми теоретичного та практичного характеру;
- визначити можливість зробити значні теоретичні висновки та практичні пропозиції за підсумками дослідження.

Доцільно рекомендувати здобувачам молодших курсів визначити коло своїх інтересів та виконувати весь комплекс курсових проектів з однієї проблематики, що поглибить та розширить їх творчі можливості та краще підготує до виконання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи.

Якщо *виникають труднощі* з вибором теми, то можна ознайомитись з тематикою робіт, запропонованих науковими керівниками кожної кафедри,

також у мережі Інтернет чи в бібліотеці можна ознайомитися зі статтями популярних наукових періодичних видань (психологічного напрямку).

Назва теми роботи *не може перевищувати* одинадцять слів (без врахування часток чи прийменників), формулюючи її, слід уникати таких слів, як аспекти, проблема, аналіз, дослідження, а також назв закладів, в яких проводилося дослідження.

Тема курсового проєкту чи кваліфікаційної (бакалаврської) роботи є індивідуальною та не може бути повторена іншими здобувачами. Якщо одну й ту саму тему обрано багатьма здобувачами, то завідувач випускної кафедри залишає за собою право закріпити тему за тим здобувачем, який більш аргументовано доведе свій вибір. Іншим здобувачам пропонується підібрати іншу тему.

У процесі написання роботи тема може бути редагована не пізніше як *за місяць до її захисту*. Для цього на випускню кафедру здобувачем *подається заява про редагування теми* із зазначенням її старої та нової редакції, підписаної науковим керівником роботи. Повна зміна теми роботи, або заміна керівника з ініціативи здобувача *не допускається*.

Керівники курсових проєктів чи кваліфікаційних (бакалаврських) робіт затверджуються наказом декана факультету.

Керівник курсового проєкту зобов'язаний:

- систематично консультивати здобувача із проблематики роботи, її структури, вибору літератури, збору інформації;
- надати допомогу у складанні плану-графіка дослідження на тему роботи (у довільній формі);
- обговорювати проміжні результати роботи, виявляти проблеми та недоліки, давати рекомендації відповідно до їх вирішення та усунення;
- у 10-денний термін перевірити роботу та підготувати письмовий відгук із висновком про допуск здобувача до захисту;
- взяти участь у засіданні комісії з захисту курсових проєктів.

На керівництво курсового проєкту викладачеві відводиться 20 академічних годин.

Керівник кваліфікаційної (бакалаврської) роботи зобов'язаний:

- надати допомогу здобувачеві у розробці календарного плану-графіка на весь період виконання роботи;
- рекомендувати необхідну навчальну та наукову літературу, довідкові матеріали, нормативні документи, стандарти, інші інформаційні джерела на тему роботи;
- проводити консультації під час підготовки роботи, контролювати отримані емпіричні результати;
- контролювати хід виконання роботи та її успішного завершення;
- скласти відгук на роботу.

На керівництво кваліфікаційної (бакалаврської) роботи викладачу відводиться 20 академічних годин на семестр. За одним керівником закріплюється не більше 5 робіт на навчальний рік.

Вибір теми роботи завершується отриманням та оформленням завдання (див. додаток Б). Завдання підписується керівником, здобувачем та затверджується завідувачем випускної кафедри.

РОЗДІЛ 2.

ПІДБІР ЛІТЕРАТУРИ ТА ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛІВ

Підбір літератури здійснюється здобувачем самостійно з урахуванням рекомендованого переліку. З метою актуалізації змісту виконуваної роботи необхідно віддавати перевагу публікаціям останніх років видання *5 років (російську не використовують)*. Список самостійно підібраних джерел слід узгодити з керівником курсового проєкту та кваліфікаційної (бакалаврської) роботи.

Вивчаючи літературу на тему дослідження, доцільно робити виписки та конспектувати необхідну інформацію на окремих аркушах, картках або файлах, вказуючи джерело, з якого взято матеріал, і в якій частині роботи його можна використовувати.

Нерідко при захисті робіт здобувач виявляє незнання елементарних основ аналізованої категорії чи процесу, їх призначення та характеристику найістотніших взаємозв'язків. І тут важко оцінити всі інші міркування, викладені у роботі, і навіть ступінь їх самостійності. Тільки за наявності всебічних знань матеріалів теми можна навчитися її дослідженню. Якщо даної літератури виявляється недостатньо, здобувач повинен звернутися за допомогою до наукового керівника, який вказує на роботи вчених, які ведуть дослідження з обраної теми або близької до неї. Спираючись на ці відомості, здобувач самостійно розширює перелік літератури, підбирає та вивчає її, використовуючи для цього бібліотечні каталоги. Літературні джерела підбираються так, щоб у їхньому переліку містилися роботи загальнотеоретичного характеру та наявність емпіричних досліджень (*рік випуску не більше 5 років*).

Черговість подальшого вивчення інформаційних джерел не слід регламентувати: що визначається специфікою теми, повнотою списку джерел, а також підготовленістю здобувача. У більшості випадків доцільно перейти до

вивчення монографічних видань, тому що в них системно повторюється навчальний матеріал, розкриваються фундаментальні проблеми та можливі шляхи їх вирішення.

При використанні в роботі цитат та вільного переказу важливих положень окремих авторів у тексті необхідно робити посилання на відповідне літературне джерело.

Наявність посилань свідчить про сумлінну роботу здобувача та переконливість, а недомовлене запозичення чужих думок знижує якість усієї роботи.

РОЗДІЛ 3.

РОЗРОБКА ПЛАНУ РОБОТИ

Складання плану роботи – найважливіший етап у її підготовці, оскільки визначає спрямованість, відповідність специфіці предмета та об'єктів досліджуваної дисципліни, і навіть відбиває основну ідею.

План складається із вступу, основної частини (для курсових проєктів – 2 розділи, для бакалаврських робіт – 3 розділи), висновків, списку використаних джерел та додатків. Кожен розділ містить 2 – 4 підрозділи, назва яких визначаються цільовою спрямованістю роботи та її завданнями.

Проєкт плану роботи розробляється здобувачами (після розгляду навчальної літератури) та його остаточний варіант узгоджується з науковим керівником. Цей момент є другою контрольною точкою кафедри за роботою здобувачів.

РОЗДІЛ 4. ОФОРМЛЕННЯ РОБОТИ

4.1. Загальні вимоги

Робота друкується за допомогою комп'ютера та принтера на одній стороні аркуша білого паперу формату А4 (210×297 мм). Дозволяється представляти таблиці та ілюстрації (у додатках) на аркуші формату А3 (297×420 мм).

Набір тексту здійснюється за допомогою текстового редактора «Word». Текст роботи друкується шрифтом «Times New Roman» 14 пунктів, міжрядковий інтервал 1,5, вирівнювання тексту по ширині. Розміри полів: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм.

Абзаци в тексті починають з *відступом рівним 1,25 см*. Шрифт друку прямого, чорного кольору, однаковий по всій роботі. Неприпустиме використання *кольорових шрифтів, виділення за допомогою рамок, підкреслення*. Іноді, за погодженням із керівником, допустимо курсив. Використання кольору доречно лише у візуально-графічних матеріалах, плакатах, слайдах та схемах.

Помилки та графічні неточності, виявлені в тексті, допускається виправляти *підчисткою або зафарбовуванням* білою фарбою і нанесенням на тому ж місці виправленого тексту чорною капілярною ручкою.

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота *зшивається та брошурується* у тверду обкладинку. Для курсового проекту використовують *папку*.

Усі наукові роботи пишуться *державною українською мовою*, крім списку використаних джерел та психодіагностичних методик, які подаються мовою оригіналу. Назви установ, організацій та інші власні імена в роботі також наводяться мовою оригіналу.

У тексті дозволяється використовувати аббревіатури, які застосовуються після роз'яснення їх значення (досить дати один раз при першому вживанні). Аббревіатури доцільно вводити в тому випадку, якщо вони використовуються в тексті багаторазово.

У тексті роботи *не допускається*:

- застосовувати обороти розмовної мови, професіоналізми, сленг;
- застосовувати для одного і того ж поняття різні наукові терміни, близькі за змістом;
- застосовувати іноземні слова та терміни за наявності рівнозначних слів та термінів у російській мові.
- застосовувати скорочення слів у тексті, винятки становлять лише загальноприйняті скорочення, наприклад: рр. – роки;
- перенесення слів та їх підкреслення.

Також забороняється переписування загальновідомих формулювань і висловлювань, за винятком незначного їх цитування (не більше двох рядків), і якщо це необхідно для пояснення робіт, виконаних особисто виконавцем.

Найменування структурних елементів: «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкуються великими літерами в середині рядка (по центру), використовуючи жирний шрифт, так само друкуються назва розділів.

Назви підрозділів друкують *малими літерами* (крім першої великої) напівжирним 14 шрифтом.

Назви розділів та підрозділів мають бути *короткими*. Наприкінці назв розділів та підрозділів *крапку не ставлять*. Якщо назва складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Підрозділи можуть містити *пункти*, назва яких пишеться також жирними літерами. Кожен підрозділ має бути *не менше 5 сторінок*.

Відстань між назвою розділу та підрозділу становить *2 міжрядкові інтервали*, а назвою підрозділу та текстом пропускається *один рядок*.

Наприклад:

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИВЧЕННЯ ВПЛИВУ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЖІНОК НА СІМЕЙНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ

1.1. Поняття «благополуччя» та його характеристика

Термін «благополуччя» дуже складний для визначення, спочатку він ґрунтувався на тлумаченні слова «благо» (вища мета пізнання). За Ф. Платоном, це орієнтир для діяльності розуму, початок і мета цієї діяльності, він містить знання, мистецтва, вірні думки та позитивні задоволення [46].

*Пропускаємо 2 рядки після підрозділу 1.1. та друкуємо підрозділ 1.2.
Після назви пропускаємо один рядок і потім починається текст.*

1.2. Сімейне благополуччя та його детермінанти

Аналізуючи великий масив наукових досліджень, можна сказати, що під сімейним благополуччям вчені розглядають: стан, що припускає задоволення основних потреб і взаємодію кожного члена сім'ї, які забезпечують її стабільність і адаптивність до постійно змінюваних умов [25, с 112].

Після кожного підрозділу підбивають підсумки (головне, що в ньому розглядалося).

Наприклад:

Отже, можна припустити, що сімейне благополуччя характеризує стан, який припускає задоволення основних потреб і взаємодію кожного члена сім'ї, що забезпечує стабільність сім'ї та адаптивність до постійно змінюваних умов. У зв'язку з цим виділяють благополучні сім'ї та проблемні (кризові, конфліктні, функціонально неспроможні та асоціальні).

Кожну структурну частину роботи (зміст, вступ, розділи, висновки, список використаних джерел, додатки) слід розпочинати з *нового аркуша* (сторінки). Ця вимога *не поширюється на підрозділи та висновки до розділів*. Заголовки змісту повинні точно повторювати заголовки в тексті, скорочувати або редагувати їх назви *не можна*.

Виклад тексту роботи краще вести від третьої особи, використовувати займенник «Я» *не прийнято*. Не можна визнати вдалим зайве перевантаження тексту займенником «ми», фразами «на нашу думку», «вважаємо», «думаємо» - це абсолютно нормально, проте створює неусвідомлене враження, що роботу писав колектив авторів. Найбільш вдалі у плані невизначені словесні обороти, наприклад: «представляється», «розроблений підхід дозволяє...», «даний висновок зроблено, виходячи з...», «було встановлено», «як вже було зауважено вище», «звернемо увагу на те, що ...», «окремо потрібно наголосити на тому, що ...», «наступним кроком буде розгляд / обговорення такого аспекту проблеми» тощо.

Помилки у роботі:

- зміст не відповідає сформульованій меті та завданням;
- недостатня кількість власних оцінних суджень, нелогічність висновків;
- пропуски посилань на друковані та електронні джерела, що цитуються;
- висновки не відповідають заявленій меті та завданням.

4.2. Нумерація сторінок, розділів, підрозділів

Нумерація сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, рисунків, таблиць, формул та додатків подається арабськими цифрами, не застосовуючи символ «№». Першою сторінкою роботи є титульний лист, він не нумерується, але включається до загальної нумерації сторінок. Нумерація проводиться у *верхньому правому куті* сторінки, *без крапки в кінці*.

Номер розділу ставиться після слова «РОЗДІЛ 1.». Назва розділу друкується з нового рядка, наступного за номером розділу. Підрозділи нумеруються у межах кожного розділу, його номер складається з номера розділу та порядкового номера підрозділу, розділених точкою. На кінці номера підрозділу *не ставиться крапка*.

Наприклад: 1.2. (другий підрозділ першого розділу), 1.2.1. (перший пункт, другого підрозділу першого розділу). Назва підрозділів та пунктів наводять після їх номерів через пропуск. Слова «підрозділ» та «пункт» *не використовуються*.

4.3. Ілюстрації

Ілюстрації (фотографії, рисунки, схеми, графіки, таблиці) розміщуються у роботі безпосередньо на сторінці з текстом після абзацу, в якому вони згадуються вперше, або окремо на наступній сторінці. Вони повинні бути розташовані так, щоб їх було зручно розглядати без повороту роботи. Кожна фотографія, рисунок, схема, графік, таблиця мають свою назву, їх нумерують послідовно в межах кожного розділу (номер розділу та порядковий номер ілюстрації, розділених точкою). Таблиця або рисунок розміщується після першої згадки про них в тексті таким чином, щоб їх можна було читати без повороту роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою. Також у тексті вказується (див. табл. 2.1 або див. рис. 2.2).

Наприклад:

Таблиця 2.1

Рівень задоволеності шлюбом

Показники	Респонденти (%)		
	1 підгрупа	2 підгрупа	3 підгрупа
Задоволеність шлюбом	12,5	77,7	40,0
Перехідний етап	37,5	14,8	46,6
Незадоволеність шлюбом	50,0	7,4	13,3

Примітка: перша підгрупа – жінки, які орієнтовані тільки на професійну кар'єру; друга підгрупа – жінки, які орієнтовані на сім'ю; третя підгрупа – жінки, які поєднують кар'єру та сім'ю.

Таблицю з великою кількістю рядків допускається переносити на інший аркуш, також можна ділити на частини та поміщати одну частину під іншою в межах однієї сторінки. Під час її перенесення пишуть слово «Продовження табл. 2.1» у верхньому правому кутку листа (сторінки), а також переносять шапку самої таблиці. Якщо роботі таблицю ділять кілька разів, то пишуть «Продовження табл. 2.1 чи 2.2». Дозволяється застосовувати в таблиці шрифт на 1–2 пункти менший, ніж у тексті роботи.

Наприклад:

Таблиця 2.2

Розподіл ролей в сім'ї між подружжям андрогінного типу

Показники	Стать	
	жінки (%)	чоловіки (%)
Роль господаря /господині	100	100
Сексуальний партнер	88,8	100

Продовження таблиці 2.2

Показники	Стать	
	жінки (%)	чоловіки (%)
Організація сімейної субкультури	100	100
Виховання дітей	77,7	100
Організація розваг	77,7	77,7
Емоційний клімат в сім'ї	77,7	66,6
Статус подружжя	66,6	66,6
Прийняття сімейних рішень	66,6	66,6

При необхідності ілюстрації забезпечують пояснювальними підписами (примітка), які поміщають між ілюстрацією та її назвою по центру сторінки та друкують зменшеним на 1–2 пункти розміром шрифту.

Таблиця 2.3

Встановлення розбіжностей у показниках довіри та міжособистісних стосунків між маскуліним та фемініним типом гендеру

Показники	Середні показники досліджуваних		Показники t-критерію Стьюдента
	маскулінного типу гендера	фемінінного типу гендера	
Соціальна довіра	86,77	87,50	-0,41
Недовірливо-скептичний тип	5,95	6,00	-0,05
Покірно-сором'язливий тип	5,77	7,38	-3,02*
Залежно-слухняний тип	5,13	6,79	-2,26*

Примітка: * статистично значущі розбіжності на рівні $p \leq 0,01$

Таблиця 2.4

**Взаємозв'язок депресії з особистісними особливостями респондентів
з середнім та високим рівнем депресії**

Показники	Депресія		
	Перша група	Друга група	Третя група
Невротичність	0,542	0,502	0,546
Товариськість	-0,382	-0,392	-0,411
Сором'язливість	0,500	0,522	0,488
Екстра-інроверсією	0,431	0,556	
Емоційна нестабільність	0,666	0,538	0,820
Маскулінність-фемінінність	-0,482		-0,616
Відкритість	-0,288		

Примітка: Перша підгрупа – респонденти з середнім та високим рівнем депресії ($p < 0,01$, при $r < 0,360$; $p < 0,05$, при $r < 0,280$). Друга підгрупа – дівчата з середнім та високим рівнем депресії ($p < 0,01$, при $r < 0,550$; $p < 0,05$, при $r < 0,410$). Третя підгрупа – юнаки з середнім та високим рівнем депресії ($p < 0,01$, при $r < 0,540$; $p < 0,05$, при $r < 0,410$).

Зазначимо, що примітки до тексту та таблиць, в яких вказують довідкові та пояснювальні відомості, нумерують послідовно в межах однієї сторінки, розміщують внизу сторінки. Якщо приміток на одному аркуші кілька, то після слова «Примітка» ставлять дві крапки, наприклад:

Примітки:

...
...

Слово «Примітки» та її зміст друкуються шрифтом розміром на 1–2 пункти менше за розміром шрифту основного тексту. Якщо є одна примітка, її не нумерують і після слова «Примітка», написаного з абзацного відступу, ставлять тире і з великої літери викладають примітку.

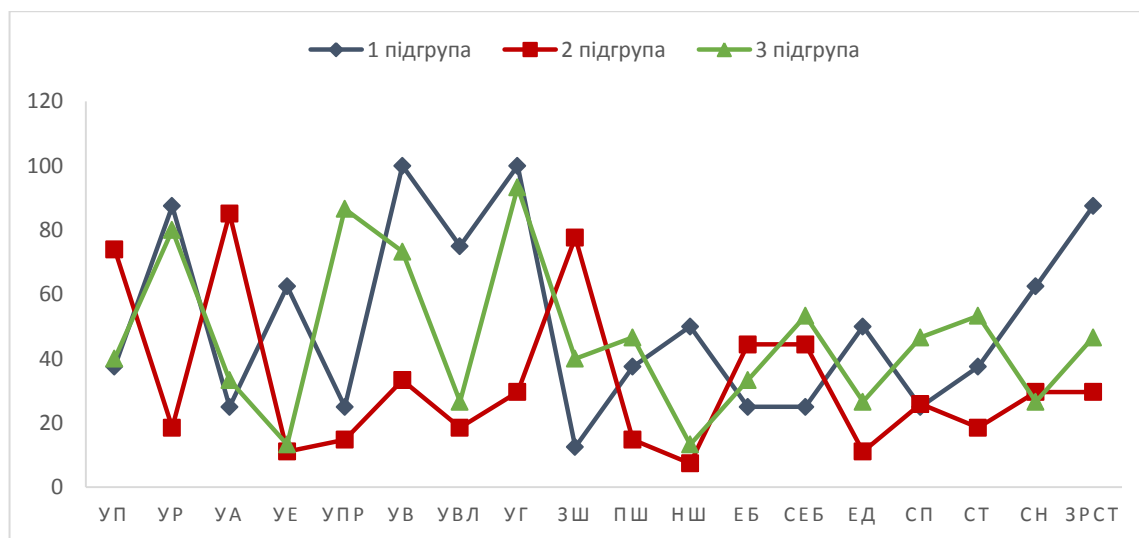

Рис. 2.1. Особистісні прояви респонденток

Примітка: перша підгрупа – жінки, які орієнтовані на професійну кар'єру; друга підгрупа – жінки, які орієнтовані на сім'ю; третя підгрупа – жінки, які поєднують кар'єру та сім'ю. Показники: УП – установка на процес, УР – установка на результат, УА – установка на альтруїзм, УЕ – установка на егоїзм, УПр – установка на працю, УВ – установка на волю, УВл – установка на владу, УГ – установка на гроші, ЗШ – задоволеність шлюбом, ПШ – перехідний шлюб, НШ – незадоволеність шлюбом, Еб – емоційний баланс, СЕб – середній рівень емоційного балансу, ЕД – емоційний дисбаланс, СП – сімейна провина, СТ – сімейна тривожність, СН – сімейна напруженість, Зрст – загальний рівень сімейної тривоги.

Ілюстрації, які знаходяться на окремих аркушах, включаються до загальної нумерації сторінок (додаток). Якщо їх розміри більші за формат А4, їх розміщують на аркуші формату А3 і враховують як одну сторінку.

4.4. Формули

Формули слід виділяти із тексту вільними рядками. Вище та нижче кожної формули має бути залишено не менше одного вільного рядка. Їх нумерацію проводять (якщо їх більше однієї) у межах розділу (номер розділу та порядковий номер формули, розділених точкою). Номери формул пишуться у круглих дужках біля правого поля аркуша лише на рівні формули.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів необхідно наводити безпосередньо під формулою в тій же послідовності, в якій вони дані у формулі, і тим самим шрифтом, а значення кожного символу та числового коефіцієнта давати з нового рядка. Перший рядок пояснення слід починати зі слова «де» без двох крапок.

Наприклад:

Модель Гордона для оцінювання простих акцій з постійним темпом приросту дивідендів:

$$V = \frac{D_0}{k - g}, \quad (2.1)$$

де D_0 – обсяг останніх сплачених дивідендів;

k – необхідна дохідність акцій;

g – темп приросту дивідендів.

Якщо формула не вміщується на один рядок, її переносять на наступний рядок після знака рівності (=) або після знаків: плюс (+), мінус (–), множення (\times) і ділення (:).

Переносити формули на наступний рядок допускається тільки на знаках виконуваних операцій, повторюючи знак на початку наступного рядка. Коли переносять формулу на знакові операції множення, використовують знак « \times ». Формули, що йдуть одна за одною й не розділені текстом, відокремлюють комою. У формулі як символи фізичних величин слід застосовувати позначення, встановлені відповідними стандартами або іншими документами.

Треба пам'ятати, що формула входить до речення як його рівноправний елемент. Тому в кінці формул і в тексті перед ними розділові знаки ставлять відповідно до правил пунктуації.

4.5. Посилення

При написанні роботи здобувач повинен давати посилання на джерела, відомості та матеріали, що використовуються. Якщо той самий матеріал неодноразово перевидавався, слід посилатися на останнє видання. Більш ранні видання можна посилатися у випадках, коли в них є потрібний матеріал, не включений в останні видання. Бібліографічне посилання у тексті на літературне джерело здійснюють за допомогою приведення номера за списком використаних джерел або номера підрядного винесення. Номер джерела за списком необхідно вказувати одразу після згадки у тексті.

При використанні в курсовому проєкті або кваліфікаційної (бакалаврської) роботи запозичених із джерел інформації цитат, ілюстрацій та таблиць необхідно вказувати поряд із порядковим номером джерела номера сторінок, ілюстрацій та таблиць. Наприклад: [14, с. 26] (тут 14 – номер джерела у списку, 26 – номер сторінки).

Наприклад:

Психологічна основа особистісного благополуччя – «це особливе поєднання властивостей темпераменту, особистості та позитивних рис характеру, що забезпечують людині умови для того, щоб робити позитивні вчинки, мати добрі міжособистісні відносини, глобальне позитивне ставлення до себе та світу» [2, с. 7-8.].

Всі вищевказані чинники забезпечують особистості більшу витривалість в складних ситуаціях, значно сприяють збереженню її психологічного здоров'я, що дає змогу протистояти щоденним викликам її життя [5, с. 224].

Якщо посилання на декілька авторів, то пишуться відповідні номери зі списку літератури через крапку з комою (наприклад, [10; 15; 22]).

Наприклад:

Група вчених говорять про існування у рольовій структурі сім'ї певних ролей, зокрема, нормативних (сприяють росту і розвитку функціональної сім'ї) і патологізуючих (перешкоджають розвитку сім'ї) [11; 27].

Або:

Більшість авторів серед найбільш важливих внутрішніх умов благополуччя сімейних відносин називають успішність процесу подружнього спілкування (Левіс Р., Роджерс К. та ін.).

Якщо при посиланні на декілька авторів їх прізвища в списку літератури йдуть один за одним, то номери посилань пишуться через дефіс (наприклад, [10-12; 22]).

Загальні вимоги до цитування такі:

а) текст цитати починається і закінчується лапками та наводиться в тій граматичній формі, в якій він наданий у першоджерелах, зі збереженням особливостей авторського написання;

б) цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні позначається трьома крапками. Вони ставляться в будь-якому місці цитати (на початку, всередині, в кінці);

в) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

г) при непрямому цитуванні слід бути абсолютно точним у викладенні думок автора і також давати відповідні посилання на джерело.

Внутрішньотекстові посилання на розділи, підрозділи, пункти, ілюстрації, таблиці, формули, додатки виконуються за допомогою наступних словосполучень: «... відповідно до розділу 1», «... згідно 1.3», «... за формулою 2.1», «... на рисунку 1.2». Слова «рисунок», «таблиця» у підписах до рисунка, таблиці та посилання на них не скорочують.

Підрядні виноски – це текст пояснювального чи довідкового характеру. *Знак виноски* ставиться після того слова, яким дається пояснення, і перед текстом пояснення. *Виноски* друкують з абзацу в кінці сторінки, де вони позначені, і відокремлюють короткою тонкою горизонтальною лінією з лівого боку, наприклад: виноска 1 у п. 1.3. *Знак виноски* виконують арабськими цифрами та поміщають на рівні верхнього обрізу шрифту. *Нумерація виносок* окрема для кожної сторінки.

4.6. Висновки

Висновки бувають двох видів – висновки до розділів і загальні висновки. *Висновки до розділів* можуть містити пронумероване викладення результатів дослідження, одержаних у відповідному розділі.

Наприклад:

Підводячи підсумки дослідження, відбитих у першому розділі «Теоретико-методологічні підходи щодо вивчення впливу гендерних особливостей на рольову поведінку подружжя», можна прийти до наступних висновків.

1. У вітчизняній психології сутність гендерної проблематики трактується досить рутинно. Багатьма вченими гендерний напрямок не розглядається як наукова новація, а виступає як модний ярлик традиційних проблем, що розробляються психологією статі.

Під «гендером» ми розуміємо соціально-психологічну сутність явищ в поведінці людини, походження яких пов'язане зі статевою приналежністю, тоді як «стать» є біологічна приналежність до числа чоловіків або жінок і проявляється в різних фізичних ознаках.

2. Встановлено, що гендерні ролі можна розглядати як сукупність установок і форм поведінки, що вважаються нормальними та прийнятними в рамках конкретної культури для людей різної статі. Успішність її виконання індивідом залежить від ряду факторів: знання ролі, її значущість, готовність виконати та здатність рефлексувати свою рольову поведінку.

3. Розкрито, що шлюбно-сімейні відносини в процесі історичного розвитку піддавалися певним змінам, тобто кожне суспільство породжувало свою нормативну модель сім'ї зі специфічними правилами, обов'язками, функціями, цінностями та відповідною рольовою поведінкою.

Загальні висновки мають містити стисле викладення теоретичних і практичних результатів, отриманих автором курсового проєкту або кваліфікаційної (бакалаврської) роботи в ході дослідження, а також обґрунтування перспектив проведення подальших досліджень у даній галузі (*посилання на інших авторів, їх цитування, а також наведення загальновідомих істин не допускаються*).

Наприклад:

В роботі представлено теоретико-експериментальне узагальнення прояву депресії у старших підлітків.

1. Показано, що вивчення депресивних станів у підлітковому віці є досить актуальною проблемою, оскільки найчастіше вони проявляються у стертій формі, що ускладнює їхнє розпізнавання.

У цей віковий період завершується всебічний розвиток особистості та закріплюються певні особливості поведінки.

2. Розкрито, що депресія - це афективний стан, який характеризується негативним емоційним тлом, змінами мотиваційної та когнітивної сферами, а також загальною пасивністю поведінки. Суб'єктивно людина відчуває болісні емоції й переживання. Відомо, що відсутність душевної рівноваги згодом може призвести до психічних захворювань, а іноді до інвалідності.

3. Встановлено, що серед провідних видів депресії виділяють психогенну, ендогенну та соматогенну депресію. Причинами її виникнення можуть стати:.....

4. Визначено, що нестабільність і незрілість психіки підлітка, відсутність або нерозвиненість адаптивних механізмів може привести до за стріванню на цій стадії й розвитку соціально-психологічної дезадаптації.....

5. Розкрито, що високий рівень депресії простежується у 32,0% респондентів загальної вибірки, а у 18,0% дівчат та юнаків вона знаходиться на низькому рівні. Розкрито, що високий рівень депресії простежується у 32,0%

респондентів загальної вибірки, а у 18,0% дівчат та юнаків вона знаходиться на низькому рівні.....

6. Показано, що дівчата у віці 15 – 17 років (середній та високий рівень депресії) характеризуються такими індивідуальними якостями, як:.....

7. Встановлено, що дівчата з середнім рівнем депресії відрізняються від дівчат з високим рівнем депресії наступними особистісними особливостями:.....

8. Як засвідчує кореляційний аналіз, на рівнях ($p < 0,01$) й ($p < 0,05$) для дівчат та юнаків у віці 15 – 17 років з середнім та високим рівнем депресії характерні наступні прояви:.....

Після висновків потрібно написати перспективи подальшого вивчення поставленої проблеми.

Наприклад:

Виконане дослідження дозволило висунути ряд актуальних питань для подальшого вивчення поставленої проблеми. Наприклад, вивчити вплив розлучення батьків на виникнення депресії у дітей та підлітків; дослідити взаємозв'язок депресії та шкільної тривожності у молодших школярів; створити комплексну соціально-психологічну програму, орієнтовану на системне формування психічного та психологічного здоров'я дітей та підлітків.

4.7. Список використаних джерел

Список літератури здобувачі звикли складати *за алфавітом*. Тим часом у Державному стандарті України ДСТУ 3008:2015 (пункт 5.5.1) зазначається, що у переліку джерел бібліографічні описи *наводять у порядку згадування у тексті*. МОН також віддає перевагу списку використаних джерел, складеному в порядку їх згадування у тексті роботи. *Не слід включати* до переліку ті джерела, на які не було посилань у тексті роботи. Крім того, *не рекомендується*

включати газети, науково-популярні книги. У реальній практиці цієї вимоги не завжди дотримуються. Відомості про джерела друкують з *абзацного відступу*. У списку використаних джерел після номера *ставлять крапку*.

Навчальні посібники та підручники рекомендовано використовувати видані під грифом Міністерства освіти та науки у їх найновішій редакції. Навчальні посібники та підручники є джерелом інформації, що організовує всю подальшу роботу над кваліфікаційною роботою.

Серед джерел інформації особливе місце належить науковим статтям, адже теоретичні статті, які містяться в журналах, більше, ніж інші джерела, насичені цікавим емпіричним фактажем, роздумами, порівняннями, словесними доведеннями. Правдивість їх змісту залежить від достовірності вихідної інформації, використаної авторами. Статистичні дані, наведені в статтях, можуть бути підставою для власної аналітичної роботи здобувача.

Монографія (наукове видання, що містить повне та всебічне дослідження якоїсь проблеми або теми), науковий збірник матеріалів авторитетної наукової конференції, науковий збірник дослідницьких матеріалів установ, навчальних закладів або наукових товариств із найважливіших наукових проблем – усі ці видання мають принципове наукове значення та практичну цінність.

Особливою формою практичної роботи з літературними джерелами є використання цитат. Органічно вплетені в текст роботи, вони становлять невід'ємну частину дослідження. Цитати використовуються для того, щоб точно передати думку автора першоджерела, і слугують важливою опорою здобувача в процесі аналізу та синтезу. Відштовхуючись від змісту також можна створити систему переконливих доказів, потрібних для об'єктивної характеристики явища, яке вивчається. У всіх випадках кількість використаних цитат повинна бути оптимальною, тобто визначатися потребами розроблення теми роботи.

Зразок оформлення літератури

Один автор:

1. Мюллер М. Якщо ви пережили психотравмуючу подію / пер. з англ. Д. Бусько. Львів : Свічадо, 2015. 120 с.

Декілька авторів:

1. Основи марикультури / Грициняк І. І. та ін. Київ : ДІА, 2013. 172 с.

Підручники:

1. Машбиць Ю.І., Смульсон М.Л., Комісарова О.Ю. та ін. Основи нових інформаційних технологій навчання. Київ : Лебідь, 1997. 264 с.
2. Крушельницька О.В., Мельничук Д.П. Управління персоналом: навч. посіб. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Київ : Лебідь, 2005. 308 с.

Автореферат, дисертація, монографія:

1. Смульсон М.Л. Психологія розвитку інтелекту: монографія. Київ: Нора-Друк, 2003. 298 с.
2. Рекреаційна психологія дитинства: теорія і практика. кол. монографія. / за загал. ред. С. М. Симоненко. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 356 с.
3. Грек О.М. Розвиток креативності школярів в умовах рекреації. Рекреаційна психологія дитинства: теорія і практика. кол. монографія. / за загальн. ред. С.М. Симоненко. Київ : Центр учбової літератури, 2017. С. 84–116.

Багатотомник:

1. Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть. / гол. ред. В.В. Моргун. Київ: Логос, 2001. Т. 2. 636 с.
2. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с.

Без автора:

1. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеева. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.

Розділ кники:

1. Саблук П.Т. Напрямки розвитку економіки в аграрній сфері виробництва. Основи аграрного підприємництва / за ред. М.Й. Маліка. Київ, 2000. С. 5–15.

2. Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. *Тридцять лет с екологическим правом : избранные труды*. Харьков, 2013. С. 205–212.

3. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. *Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць*. Київ, 2009. С. 195–197.

Законодавчі та нормативні документи:

1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.

2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Голос України*. 2017. 27 верес. (№ 178–179). С. 10–22.

3. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 48–49. Ст. 536.

Архівні документи:

1. Лист Голови Співки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Співки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. *ЦДАГО України* (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.

2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. *ЦДАВО України* (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3.

Стаття в журналі:

1. Symonenko, S. A Postmodern Approach to Professional Training of Practical Psychologists in HELs. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 14(2), 393 - 406.(2022) (authored)

2. Чебикін О.Я. Концептуальні підходи можливостей дослідження основ емоційного здоров'я учасників навчальної діяльності в умовах коронавірусної епідемії. *Наука і освіта*. 2021. № 4. С. 23-29.

3. Вдовіченко О. Psychotherapy in Dealing with Crises in the COVID-19 Pandemic. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2021, Volume 12, Issue 4, pages: 358-373.

4. Ситнік С. Мотиви міжособистісної взаємодії в осіб з різним ставленням до людей. *Вісник Львівського університету*. Серія : Психологічні науки. Львів, 2021. Випуск 10. С. 159-169.

5. Symonenko, S. Psychological Condition for Corrections and Optimization of Personal Development of Adolescents with Depressive Disorders. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 2021. Vol. 12 (3). P. 25–43.

6. Hrek O. Study of vitality as a resource for providing students' psychological safety. *European Humanities Studies: State and Society*. Issue 3(II), 2020. P. 4–19.

Матеріали конференції:

1. Массанов А.В. Вплив індивідуально-особистісних чинників на процес подолання психологічних бар'єрів професійного самовизначення особистості. *Актуальні проблеми сучасної психології* : зб. матер. II всеукр. наукової інтернет-конф., Одеса, 25 жовтня 2021 р. Одеса, 2021. С. 3–8.

2. Плохих В.В. Особливості впливу COVID-карантинних обмежень на психологічні захисти здобувачів. *Соціокультурні та психологічні виміри становлення особистості* : матер. III міжнар. наук.-практ. конф., м. Херсон, 30 вересня – 01 жовтня 2021 р. Херсон : ФОП Вишемирський В.С., 2021. С. 282–286.

3. Плохих В.В. Рушійні сили самовдосконалення особистості в інформаційному суспільстві. *Ідеї академіка В. І. Вернадського та проблеми сталого розвитку освіти і науки*: матер. XIX міжнар. наук.-практ. конф. Кременчук: Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, 2021. С. 38.

4. Грек О. М., Сембрак А. А. До проблеми дослідження психологічної безпеки в підлітковому віці. *Актуальні проблеми практичної психології* : збірн.

наук. праць Всеукр. наук.-практич. інтернет конф. (9 квітня 2021 року, м. Одеса). Одеса, 2021. С. 158–162.

Патенти:

1. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.

2. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.

Стандарти:

1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).

2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ: Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.

3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ: Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).

Електронні ресурси:

1. Козлова Г.М. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник. Одеса: ОНЕУ, ротاپринт, 2014. 200 с. http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/navchalnij_posibnik_metodika_vikladannya_u_vishhij_shkoli.pdf

2. Товажнянський Л.Л., Сокол Є.І. Болонський процес: цикли, ступені, кредити: Навчальний посібник. Київ: МОН, 2004. <https://www.twirpx.com/file/3100253/>

В списку використаної літератури можна вказувати навіть ті джерела, які використовувалися під час підготовки роботи та вивчення теми, навіть якщо прямих посилань чи цитувань цих джерел в роботі нема.

4.8. Додатки

Додатки не є обов'язковим елементом роботи, але зазвичай в них містять наступний матеріал:

- зразки анкет, опитувальних листів, тестів;
- громіздкі таблиці та рисунки;
- матеріал, що має непряме відношення до теми дослідження;
- протоколи та акти дослідження;
- розрахунок та підтвердження економічного ефекту;
- інструкції та маловідомі методики;
- опис алгоритмів та психокорекційних програм.

Додатки оформляють як продовження роботи, розміщуючи матеріал у порядку згадки у тексті. Всі додатки слід починати з нової сторінки із зазначенням по центру слова «ДОДАТКИ», надрукованого великими літерами. Якщо в роботі більше одного додатка, їх позначають великими літерами алфавіту, починаючи з А (крім букв З, Й, О, Ч, Ь,).

Наприклад: Додаток А, Додаток Б тощо.

Текст кожного додатка може бути розділений на розділи та підрозділи, що нумеруються в межах кожного додатка, перед ними без крапки ставиться буква, що відповідає позначенню додатка з точкою, *наприклад:* А 2.3 (третій підрозділ другого розділу додатка А). Ілюстрації, таблиці, формули нумерують відповідно до назви розділу, *наприклад:* Рис. А.3.

РОЗДІЛ 5. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО НАПИСАННЯ КУРСОВОГО ПРОЄКТУ

1. *Мета та завдання курсових проєктів.* Курсовий проєкт займає важливе місце у навчальному процесі закладу вищої освіти. Його мета та головне призначення полягає у підготовці здобувачів до самостійного виконання дослідницької роботи в володінні початковими навичками та у розвитку їх творчого потенціалу. Звідси основними завданнями курсового проєкту є:

1) володіння первинними навичками ведення дослідницької роботи; розвиток творчих здібностей індивідуальних для кожного здобувача;

2) поглиблене вивчення дисципліни (групи дисциплін), закріплення практичних умінь та навичок відповідно до навчальних програм з дисциплін;

3) володіння навичками самостійної навчальної та науково-дослідної роботи;

4) вироблення вміння логічно будувати та послідовно викладати матеріал за темою, формулювати судження та переконливі висновки;

5) формування вміння суспільного захисту;

6) визначення власних інтересів у спектрі пропонованих навчальними програмами за спеціальністю практичних проблем та завдань соціально-економічного розвитку суспільства;

7) підготовка до виконання роботи.

Відповідно до мети та завдань призначення курсового проєкту у навчальному процесі конкретизуються в освоєнні здобувачами наступних знань та навичок:

а) робота з бібліографією: користування каталогами та довідковою літературою, статистичними та інструктивними матеріалами;

б) розробка плану;

- в) розуміння та грамотного написання вступу до будь-якої дослідницької роботи;
- г) методики та стилю викладу матеріалів роботи;
- д) редакційного оформлення роботи відповідно до загальновстановлених вимог;
- е) написання висновків, з'ясування призначення у роботі;
- ж) складання списку використаної літератури;
- і) призначення додатків та їх оформлення.

Безумовно, володіння цими знаннями має відбуватися поступово, від курсу до курсу, від попередньої роботи до кожної наступної коло вимог має розширюватися та зростати. Спочатку викладачем цієї дисципліни для здобувача встановлюється кінцевий термін вибору теми. Виконана робота є формою допуску до сесії.

2. *Написання курсового проєкту.* Вимоги кафедри до написання курсових проєктів відображають специфіку дисциплін, рівень підготовленості здобувачів, можливість використання практичних матеріалів. Тому після підбору та ретельного вивчення літератури, складання та затвердження плану у свого наукового керівника починається процес написання курсового проєкту. Проєкт повинен мати творчий характер і містити аналіз різних точок зору з дискусійних питань, що висвітлюються, а також практичну оцінку і своє ставлення до них.

Під час написання роботи здобувач повинен використовувати знання, отримані у процесі вивчення суміжних дисциплін спеціалізації, збирати та аналізувати практичний матеріал. Органічне поєднання теоретичних знань із прикладами з практики визначають якість виконаного курсового проєкту. Окремі положення, що містяться в роботі, повинні підтверджуватись не вигаданими цифрами, а справжніми експериментальними даними.

Таким чином, якісно виконаний курсовий проєкт характеризується двома основними складовими:

по-перше, розкриттям сутності проблеми, що вивчається, і викладом власної позиції з дискусійних питань;

по-друге, аналізом та інтерпретацією результатів, отриманих при емпіричному дослідженні.

Просте переписування прочитаного матеріалу; виклад дискусійних питань без формування власної позиції; надання голих цифр без аналізу та інтерпретації може спричинити низьку оцінку виконаного курсового проекту. Текст роботи слід викладати літературною мовою, з використанням психологічної термінології, необхідно уникати повторень однакових слів, словосполучень та оборотів. Усі розділи мають бути логічно пов'язані між собою, по закінченні написання кожного з них необхідно зробити відповідні висновки.

У встановлені кафедрою терміни закінчений курсовий проект подається на перевірку науковому керівнику. Перевіривши роботу керівник, може повернути її для доопрацювання разом із письмовими зауваженнями. Здобувач повинен усунути отримані зауваження у встановлений термін, після чого робота остаточно оцінюється.

3. *Структура курсового проекту.* Загальний обсяг роботи складає від 25 до 30 сторінок (без списку літератури). Орієнтовна структура курсового проекту (див. додаток А):

- Титульний лист – 1 сторінка.
- Зміст – 1 сторінка.
- Вступ – 2–3 сторінки.
- Теоретична частина (перший розділ, включаючи висновки) – 10–12 сторінок.
- Емпірична частина (другий розділ, включаючи висновки) – 10–12 сторінок.
- Висновки – 2–3 сторінки.
- Список використаних джерел (25 найменувань) – 2–4 сторінки.
- Додатки – не більше 5 сторінок (якщо потрібно).

У *вступі* здобувач зобов'язаний обґрунтувати актуальність обраної теми, коротко висвітлити рівень її розробки, сформулювати мету та завдання, розкрити предмет та об'єкт дослідження. *Огляд літератури має показати:*

- ґрунтовне знайомство дослідника зі спеціальною літературою;
- його вміння систематизувати джерела, критично їх розглядати, виділяти суттєве;
- оцінювати раніше зроблене іншими дослідниками;
- визначати головне у сучасному стані досліджуваної проблеми.

Матеріали такого огляду слід систематизувати у певному *логічному зв'язку та послідовності*. Показати, що наукова проблема мало висвітлена у спеціальній літературі, логічно перейти до формулювання мети дослідження та описати конкретні завдання (3–4 завдань), які належить вирішувати у процесі виконання роботи. Це зазвичай робиться у формі перерахування (*вивчити, описати, встановити, провести*).

Обов'язковим елементом вступу є *формулювання об'єкта та предмета* дослідження. *Об'єктом* називають процес чи явища, що породжують проблемну ситуацію, отже, *предмет* – те, що у межах об'єкта (вони співвідносяться між собою як спільне і приватне). В *об'єкті* завжди виділяється та його частина, яка є *предметом* дослідження (на нього спрямована основна увага). *Предмет* роботи завжди визначає тему наукового проєкту, що позначається на титульному аркуші як назва.

В *основній частині* роботи (1–2 розділи) докладно розкривається зміст теми. Її розгляд має відповідати вимогам науковості, логічної послідовності, конкретності та доказовості.

У *першому розділі* (теоретична частина) проводиться аналіз наукової літератури з проблеми, що вивчається, розкривається сутність теми, зміст основних понять і термінів, показується процес її психологічного розвитку.

У *другому розділі* (емпірична частина) описується характеристика сучасних методів дослідження, аналіз фактичного стану об'єкта, інтерпретація отриманих результатів та розробка психологічних рекомендацій. В

емпіричному дослідженні здобувачі використовують 1–3 психодіагностичних методик, вибірка респондентів 10–20 осіб.

Наприкінці проєкту наводяться *висновки*, зроблені за результатами всієї роботи. Ця частина має особливу важливість, оскільки в ній мають бути підсумовані основні наукові та практичні результати дослідження; сформульовано сутність вирішеної проблеми; подано грамотні та чіткі пропозиції, що стосуються наукового та практичного використання отриманих результатів. *Висновки* оформляють у вигляді абзаців, які послідовно нумерують, при цьому кожен абзац має містити логічно закінчений та конкретний висновок.

До *списку літератури* здобувач включає джерела, які він використав під час написання роботи (25 джерел). У тексті мають бути обов'язково *посилання* на джерела зі списку літератури.

У *додатки* виносяться бланки з відповідями, таблиці, невідомі методики та інші допоміжні матеріали, якщо є на них посилання в тексті роботи. Додатки мають сенс лише в тому випадку, якщо вони доповнюють та допомагають розкриттю основних проблем.

4. *Захист курсового проєкту*. Якщо робота здобувача керівником до захисту не допущена, автор зобов'язаний переробити її та подати на повторну перевірку. У разі недопуску курсового проєкту до захисту, відгук обов'язково оформляється на окремому аркуші з докладним описом недоліків роботи.

Захист роботи проводиться на засіданні комісії у строки, встановлені кафедрою разом із факультетом. На захисті може бути присутня вся навчальна група (у повному складі або частково).

На захисті у своєму *виступі* (до 5 хвилин) здобувач має:

- обґрунтувати актуальність проблеми;
- назвати мету та завдання роботи;
- охарактеризувати предмет та об'єкт дослідження;
- ознайомити зі структурою роботи та суттю викладених у ній питань.

Крім того, здобувач повинен дати вичерпні відповіді на зауваження та запитання членів комісії.

Оцінка виставляється за якістю виконаного курсового проєкту та підсумками захисту. Курсовий проєкт може бути допущений до захисту, якщо набирає мінімум *60 балів*.

5.1. Критерії оцінювання курсового проєкту

Критерії оцінювання:

- актуальність роботи;
- досягнення зазначеної у роботі мети та повнота вирішення поставлених завдань;
- глибина теоретичного аналізу;
- обґрунтованість висновків, оригінальність пропозицій по суті вирішуваної проблеми;
- ступінь самостійності здобувача;
- творчий підхід до роботи; вміння користуватися літературними та інформаційними ресурсами;
- вміння викладати та аргументувати свою точку зору;
- методики дослідження; рівень грамотності (загальний та професійний).

Оцінюється робота за *100-бальною шкалою*, що складається з трьох основних оціночних блоків:

- перший блок - бали за зміст курсового проєкту (5 балів);
- другий блок - бали за оформлення та організацію виконання курсового проєкту (80 балів);
- третій блок - бали за захист курсового проєкту (15 балів).

Шкала та критерії оцінювання

Загальна кількість балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Критерії оцінювання
86-100	5 (відмінно)	A	Курсовий проєкт виконаний відповідно до затвердженого плану та графіка. Повністю розкриває зміст теми та відповідає вимогам щодо оформлення. На захисті здобувач(ка) показав(ла) повне розуміння досліджуваної проблеми та дав(ла) правильні змістовні відповіді на питання.
79-85	4 (дуже добре)	B	Курсовий проєкт виконаний відповідно до затвердженого плану та графіка. Повністю розкриває зміст теми та відповідає вимогам щодо оформлення. На захисті здобувач(ка) показав(ла) повне розуміння досліджуваної проблеми та дав(ла) правильні змістовні відповіді на питання. У відповідях на питання мали місце незначні помилки та неточності.
71-78	4 (добре)	C	Курсовий проєкт виконаний відповідно до затвердженого плану та графіка. Повністю розкриває зміст теми. В цілому відповідає вимогам щодо оформлення. Під час захисту здобувач(ка) показав(ла) достатнє розуміння досліджуваної проблеми, однак у відповідях на питання допускав(ла) помилки та неточності.
66-70	3 (задовільно)	D	Курсовий проєкт виконаний відповідно до затвердженого плану та графіка. В цілому розкрито зміст теми. Проєкт значною мірою відповідає вимогам щодо оформлення. Під час захисту здобувач(ка) показав(ла) достатнє розуміння досліджуваної проблеми, однак у відповідях на питання допускав (ла) суттєві помилки. Мають місце незначні помилки в оформленні роботи.
60-65	3 (задовільно)	E	Курсовий проєкт виконаний відповідно до

	достатньо)		затвердженого плану, однак з порушенням графіка. В цілому розкрито зміст теми. Проект значною мірою відповідає вимогам щодо оформлення. Під час захисту здобувач(ка) показав(ла) достатнє розуміння досліджуваної проблеми, однак у відповідях на питання допускав(ла) суттєві помилки. Мають місце незначні помилки в оформленні роботи.
35 - 59	незадовільно	FX	Курсовий проект не виконаний відповідно до затвердженого плану; робота не розкриває зміст теми та не відповідає вимогам щодо її оформлення; під час захисту здобувач(ка) показав(ла), що він(а) не володіє частиною змісту курсового проекту, його(її) доповідь нелогічна і містить серйозні помилки, а ряд висновків неправильно обґрунтовуються чи взагалі є неправильними.

РОЗДІЛ 6.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (БАКАЛАВРСЬКОЇ) РОБОТИ

Кваліфікаційна робота здобувача свідчить про готовність випускника вирішувати конкретні завдання у сфері передбачуваної професійної діяльності. За рівнем її виконання та результатами захисту Державна екзаменаційна комісія (далі – ДЕК) оцінює рівень загальнотеоретичної та професійної підготовки випускника та можливість присвоєння йому відповідної кваліфікації.

При написанні роботи реалізуються такі *завдання*:

- вивчення сутності конкретного явища (процесу), позначеного темою роботи, стану в теорії та сучасній практиці на основі аналізу нормативних правових актів, літератури, а також фактичних даних;
- систематизація та застосування отриманих у процесі навчання знань, умінь та навичок в аналізі та розв'язанні конкретних проблем практики;
- вироблення пропозицій щодо вдосконалення досліджуваного процесу або явища;
- обґрунтування отриманих у ході дослідження діагностичних результатів та висновків;
- закріплення та розвиток академічних, соціально-особистісних та професійних компетенцій, визначених стандартом за спеціальністю.

Робота повинна відповідати таким *вимогам*:

- розглядати практично значущу та актуальну проблему, яка не отримала достатньої розробки та висвітлення в літературі;
- мати характер самостійного закінченого наукового дослідження;
- містити аналіз літератури за спеціальністю, у тому числі: підручників та навчальних посібників, монографій та наукових статей, фактологічних матеріалів та відомостей, нормативних документів тощо;
- виконуватися з використанням сучасних методів дослідження;

- завершуватися доказовими висновками, практично значущими результатами та пропозиціями.

Текст роботи пишеться здобувачем самостійно. Не допускаються переписування чи проста компіляція текстів, підготовлених іншими авторами. Робота підлягає обов'язковому зовнішньому рецензуванню.

Її захист проводиться публічно на відкритому засіданні Державної екзаменаційної комісії.

1. Структура кваліфікаційної (бакалаврської) роботи. Робота повинна містити такі *структурні елементи* (див. додаток):

- завдання на виконання роботи;
- зовнішня рецензія;
- подання;
- титульний лист;
- перелік умовних позначень;
- зміст;
- вступ;
- основна частина;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (при необхідності).

Завдання на виконання роботи (див. додаток Б) розробляється викладачем за участю здобувача до початку практики (стажування). Завдання оформляються відповідно до зразка у двох примірниках та затверджується завідувачем випускної кафедри. Один екземпляр завдання видається здобувачеві, а інший зберігається на кафедрі.

Титульний лист є джерелом інформації, необхідної для її бібліографічної обробки та пошуку, він не нумерується.

Перелік умовних позначень. Прийняті в роботі скорочення, умовні позначення, символи, одиниці вимірів та специфічні терміни мають бути подані у вигляді окремого переліку. Перелік розташовується стовпцем, в якому

ліворуч в алфавітному порядку наводяться елементи переліку, праворуч – їх детальне розшифрування. Якщо скорочення, умовні позначення, символи, одиниці вимірів і терміни повторюються у роботі менш ніж три рази, окремий перелік не становлять, а розшифровку дають у тексті за першою згадкою.

Зміст представляє послідовність найменувань структурних елементів магістерської дисертації: «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ», «ВСТУП», номери та назви розділів та підрозділів основної частини, «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» – із зазначенням номерів початкових сторінок, на яких розміщується матеріал. Заголовки змісту повинні точно повторювати заголовки в роботі.

Загальний обсяг роботи 40-50 сторінок (без списку літератури та додатків).

Вступ є найбільш відповідальною частиною роботи, оскільки містить у стисnutій формі всі фундаментальні положення, обґрунтуванню яких присвячена робота. Писати його краще не на початку, а після закінчення роботи над дослідженням, щоб уникнути неточностей. Він починається з невеликої преамбули, де згадується сутність та стан досліджуваної проблеми, її значущість у сучасних умовах, вказується на необхідність наукового дослідження.

Далі вступ складається у такому порядку: обґрунтовується актуальність теми роботи, визначається її науковий апарат (*мета, завдання, об'єкт, предмет, основні методи дослідження, наукова новизна, практична значущість, публікації та структура роботи*). Обсяг вступу – 3–5 сторінок.

Отже, *актуальність дослідження* містить положення та докази, що свідчать на користь наукової та прикладної значущості виконаної роботи. Правильно сформульована актуальність свідчить про наукову зрілість та професіоналізм магістра. Актуальність перебуває в тісному зв'язку з науковою проблемою, що вирішується в роботі, тому слід показати, що до проведеного магістром дослідження в науці та практиці ця проблема залишається

маловивченою. Для обґрунтування актуальності слід також дати короткий аналіз літератури, де показати, в яких аспектах ця тема була вивчена.

Мета та завдання дослідження містять формулювання головної мети, що бачиться у розв'язанні основної проблеми роботи, що забезпечує внесення значного внеску у теорію та практику. Відповідно до основної мети слід виділити завдання дослідження, які необхідно вирішити для досягнення головної мети дослідження. При складанні завдань необхідно враховувати зміст самої роботи, тобто підрозділи.

Опис об'єкта та предмета дослідження має досить лаконічний характер. *Об'єкт дослідження* представляє область наукових вишукувань у межах якої виявлено та існує досліджувана проблема. Це система закономірностей, зв'язків, відносин, видів діяльності тощо. *Предмет дослідження* більш вузький і конкретний, тому з об'єкта дослідження виділяється частина системи або процес, що є безпосереднім предметом дослідження.

У методах дослідження подається перелік методів, які використані у даному науковому дослідженні, а також психодіагностичні методики (3 - 4 методики, а також 20 - 30 респондентів).

Наукова новизна – особливо важлива частина вступу, на яку завжди звертають увагу. До ознак, що дозволяють стверджувати про наукову новизну відносять:

- постановку нової наукової проблеми;
- запровадження нових наукових категорій та понять;
- розкриття нових закономірностей протікання природних та суспільних процесів;
- застосування нових методів, інструментів, апарату дослідження;
- розробка та наукове обґрунтування пропозицій щодо оновлення об'єктів, процесів та технологій;
- розвиток нових наукових уявлень про навколишній світ, природу та суспільство.

Наукова новизна не повинна зводитися до простого перерахування встановлених фактів, ідей, закономірностей; вона повинна розкривати головну наукову концепцію, давати наукове пояснення суті дослідження у якісному та кількісному аспектах.

У *практичній значущості* потрібно перераховувати в яких галузях прикладної діяльності, якими органами та організаціями, в якій формі використовуються і можуть бути використані результати виконаного дослідження та психологічні рекомендації.

Основна частина – це найбільш об'ємна частина дослідження, яка має відповідати темі роботи та повністю її розкривати. Основний зміст структурується за розділами, які поділяються на підрозділи. Назва розділів має відповідати темі роботи, повністю розкривати, показувати логіку проведеного дослідження. Підрозділи повинні висвітлювати окрему частину сформульованого у назві розділів питання. Розподіл основного матеріалу роботи за розділами визначається її автором та погоджується з керівником.

Розподіл змісту основної частини у розділах. *Перший розділ* відбиває теоретичну основу і методологію, поняттєвий апарат дослідження. На основі вивчених робіт вітчизняних та закордонних авторів у ній розкривається сутність досліджуваної проблеми, розглядаються різні підходи до її вирішення, дається їх оцінка, формується основний поняттєвий апарат дослідження, визначається система критеріїв та показників, обґрунтовується вибір методів вирішення завдань, сформульованих у завданні.

Другий розділ є практичною частиною роботи. Проводиться глибокий аналіз та інтерпретація отриманих даних з використанням різних методів дослідження, а також описується кореляційний аналіз. Інформаційний матеріал приводиться у вигляді таблиць, графічних схем, рисунків. У цьому розділі, за відсутності третього розділу, описуються психологічні рекомендації щодо проблеми дослідження, які мають бути конкретними, лише на рівні, що забезпечує їх практичне застосування.

У третьому розділі роботи представляється розроблена психокорекційна/розвиваюча програма та її апробація (формуючий експеримент). Автор повинен показати ступінь новизни, оригінальність отриманих результатів та обґрунтувати доцільність застосування їх на практиці.

Висновки повинні містити узагальнений виклад теоретичних та практичних результатів дослідження, а також пропозиції щодо напрямів подальшої розробки даної проблеми. Висновки та пропозиції мають бути конкретними, обґрунтованими, реальними та впливати з результатів проведеного дослідження та змісту роботи. Об'єм – 3–5 сторінок.

Список використаних джерел повинен містити повний перелік джерел інформації, використаних під час написання магістерської дисертації, та їх бібліографічний опис (40 джерел).

Додатки включають допоміжний або додатковий матеріал, який необхідний для повноти сприйняття основної частини роботи, отриманих під час проведеного дослідження результатів та оцінки їхньої практичної значущості. Додатки можуть бути включені проміжні розрахунки, малозвісні або розроблені автором методики, описи алгоритмів та програм. Матеріали програм можуть бути представлені у вигляді тексту, таблиць, графіків, схем, рисунків, фотографій та інших.

2. *Організація захисту кваліфікаційної (бакалаврською) роботи.*
Завершена робота представляється на кафедру за місяць до її захисту.

Якщо завідувач кафедри на підставі результатів *передзахисту* не вважає за можливе допустити здобувача до захисту, це питання розглядається на засіданні кафедри за участю керівника роботи. При негативному висновку кафедри протокол засідання подається через декана факультету на затвердження ректора, після чого здобувача інформують про прийняте рішення (робота підлягає доопрацюванню та може бути представлена до захисту не раніше ніж *через 6 місяців*).

Робота, допущена кафедрою до захисту (про допуск свідчить підпис завідувача кафедри на титульному аркуші), спрямовується на зовнішню рецензію, в якій мають бути зазначені:

- актуальність теми;
- ступінь відповідності змісту роботи завдання на її виконання;
- логічність, послідовність викладу матеріалу у роботі;
- повнота використання літератури на тему роботи, глибина її аналізу;
- коректність опису у роботі методики розрахунку чи проведених досліджень, оцінка достовірності отриманих даних;
- наявність аргументованих висновків за наслідками роботи;
- практичне значення роботи, можливість використання отриманих результатів;
- недоліки та слабкі сторони роботи; інші питання на розсуд рецензента;
- загальна оцінка роботи.

Автор роботи повинен бути ознайомлений з рецензією до захисту в Державній екзаменаційній комісії.

До захисту допускаються здобувачі, які повністю виконали навчальний план та подали роботу на плагіат.

У своєму виступі (не більше 15 хвилин) здобувач повинен:

- обґрунтувати актуальність виконаної теми;
- дати коротку характеристику предмета та об'єкта дослідження;
- сформулювати основну мету та завдання роботи, а також теоретичні та методологічні положення, що лежать в основі проведеного дослідження;
- подати висновки та пропозиції щодо практичного використання отриманих результатів; підтвердити результати практичного застосування.

На захисті здобувач може використати ілюстративний, презентативний матеріал (схеми, рисунки, графіки, таблиці, розрахункові матеріали, комп'ютерну презентацію тощо).

Після доповіді здобувач відповідає на запитання голови та членів Державної екзаменаційної комісії. Питання можуть стосуватися як теми

виконаної роботи, так і мати загальний характер у межах дисциплін спеціальності та спеціалізації. З дозволу голови комісії питання можуть задавати всі присутні на захисті. Захист завершується наданням здобувачу завершального слова, в якому він має право висловити свою думку щодо зауважень рецензента та членів Державної екзаменаційної комісії, зробленим у процесі обговорення роботи.

Результати захисту кваліфікаційної (бакалаврської) роботи обговорюються на закритому засіданні Державної екзаменаційної комісії. Під час засідання члени комісії: - оцінюють результати захисту робіт; розглядають питання щодо присвоєння здобувачам відповідної кваліфікації; приймають рішення про видачу здобувачам диплома про вищу освіту (з відзнакою чи без відзнаки). Рішення приймаються більшістю голосів відкритим голосуванням. За рівної кількості голосів «за» та «проти» голос голови є вирішальним.

Здобувачі, які не захистили роботу з поважної причини (документально підтвердженої), захист може бути перенесений на наступний період роботи Державної екзаменаційної комісії. Здобувач, який не захистив роботу без поважних причин, допускається до повторного захисту на платній основі протягом трьох років після закінчення Університету.

У тих випадках, коли захист роботи визнається незадовільним, Державна екзаменаційна комісія встановлює можливість подання до повторного захисту тієї ж роботи з доопрацюванням, що визначається комісією, або пропонує здобувачу вибрати нову тему, яка встановлюється за пропозицією кафедри.

Всі роботи після захисту зберігаються на випускній кафедрі *протягом 5 років*.

6.1. Критерії оцінювання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи

Критерії оцінювання. Робота оцінюється диференційовано за чотирибальною системою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»), тобто за стобальною системою ECTS, яка складається з двох частин:

- виконання роботи (до 70 балів);
- захист роботи (до 30 балів).

Слід зазначити, що висока якість виконаної роботи *не є гарантією* її високої оцінки. Висока оцінка керівника та рецензента може бути знижена через її некваліфікований захист.

У процесі визначення оцінки враховується:

1. Змістовні аспекти:

- актуальність теми;
- спрямованість роботи з розробки реальних практичних рекомендацій;
- відповідність логічної побудови роботи поставленої мети та завданням;
- наявність альтернативних підходів до розв'язання певних проблем;
- рівень обґрунтування запропонованих рішень;
- ступінь самостійності проведення дослідження;
- розвиненість мови викладу роботи та її загальне оформлення.

2. Якість захисту роботи:

- уміння коротко, послідовно та чітко викласти сутність та результати дослідження;
- здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди;
- загальний рівень підготовки здобувача;
- володіння культурою презентації.

При виставленні остаточної оцінки за роботу члени ДЕК повинні обов'язково враховувати такі *моменти*:

- відповідність її змісту вимогам до її написання;
- оцінку рецензента;
- оцінку наукового керівника;

- захист її автором перед членами ДЕК.

Шкала та критерії оцінювання

Загальна кількість балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Критерії оцінювання
90-100	5 (відмінно)	A	Може бути виставлена лише у тому випадку, якщо: робота повністю розкриває зміст теми та відповідає вимогам щодо її оформлення; на захисті здобувач показав вільне і глибоке володіння змістом роботи, використовував ілюстративний матеріал, точно і повно відповів на всі запитання членів ДЕК, вільно володіє науковою термінологією.
82 - 89	4 (дуже добре)	B	Виставляється, якщо: робота повністю розкриває зміст теми та відповідає вимогам щодо її оформлення; на захисті здобувач показав вільне і глибоке володіння змістом роботи, використовував ілюстративний матеріал, проте, при відповіді на запитання здобувачем, були допущені незначні неточності, які він не зумів повністю виправити після того, як на них було звернуто увагу з боку членів ДЕК, в основному володіє науковою термінологією.
74 - 81	4 (добре)	C	Виставляється, якщо: робота повністю розкриває зміст теми, в цілому відповідає вимогам щодо її оформлення; на захисті здобувач показав, що він в основному володіє змістом роботи, під час доповіді використовувався ілюстративний матеріал, при відповіді на запитання здобувачем були допущені незначні неточності, які він, однак, так і не зумів повністю виправити після того, як на них було звернуто увагу з боку членів ДЕК, в основному володіє науковою термінологією. Під час доповіді використовувався

			ілюстративний матеріал, в якому теж були деякі помилки та неточності.
64 - 73	задовільно	D	Виставляється, якщо: робота в цілому розкриває зміст теми та значною мірою відповідає вимогам щодо її оформлення; на захисті здобувач показав, що він в основному володіє змістом роботи, проте, доповідь містить несуттєві помилки. Під час доповіді використовувався ілюстративний матеріал, в якому теж були деякі помилки та неточності. Відповіді на запитання членів ДЕК були не зовсім чітко сформульовані. Деякі наукові терміни магістер вживав не за їх точним призначенням.
60 - 63	задовільно	E	Виставляється, якщо: робота в цілому розкриває зміст теми та значною мірою відповідає вимогам щодо її оформлення; на захисті здобувач показав, що він в основному володіє змістом роботи, проте, доповідь була побудована нелогічно і містить помилки. Під час доповіді використовувався ілюстративний матеріал, в якому теж були деякі помилки та неточності і при коментуванні якого здобувач наражався на певні труднощі, що важко долав. Відповіді на запитання членів ЕК були нечітко сформульовані. Деякі наукові терміни здобувач використовував не за їх точним призначенням.
35 - 59	незадовільно	Fx	Виставляється, якщо: робота не розкриває зміст теми та не відповідає вимогам щодо її оформлення; на захисті здобувач показав, що він не володіє частиною змісту роботи, його доповідь нелогічна і містить серйозні помилки, а ряд висновків неправильно обґрунтовуються чи взагалі є неправильними. Під час доповіді використовувався ілюстративний матеріал, але змістовно

			прокоментувати його здобувач не міг. Відповіді на запитання членів ДЕК були нечіткими та поверховими. Знання наукових термінів незадовільне.
--	--	--	--

РОЗДІЛ 7. ПОДАННЯ РОБОТИ НА ПЛАГІАТ

Юридичне визначення цього терміна вперше з'явилося в українських нормативних документах лише в липні 2001 року в новій редакції Закону України «Про авторське право і суміжні права». Водночас власне явище плагіату має багатовікову історію. Засуджували літературні крадіжки ще відомі поети та мислителі античності — Ювенал, Горацій, Вергілій і Марціал. Останній уперше застосував слово «плагіатор», що латиною означало «викрадач чужих рабів», до літературних грабіжників. У XVII столітті у Франції з'явилися навіть теоретики плагіату. Зокрема, Франсуа Ла Мот ле Вайє у своїй роботі «*Академія ораторів*» відкрито радив маскувати власну нездатність до творчості плагіатом і навіть давав рекомендації, як, непомітно замінюючи всі вислови вкраденої фрази їхніми синонімами, приховати крадіжку.

Нині єдиного, вичерпного та загальноприйнятого визначення плагіату не існує. Приміром, автори одного з найбільших англomовних ресурсів для виявлення плагіату «Turnitin» дають такі визначення цього поняття:

- вкрасти ідею або слова іншої людини і видати їх за власні;
- використати результати роботи іншої людини без вказання джерела, звідки вони були взяті;
- повністю або частково вкрасти мистецький, науковий або інший твір чи роботу та видати їх за свою;
- представити ідею, що вже існує або продукт, як новий та оригінальний.

Закон України «Про освіту» (п. 4, статті 42) дає визначення «академічного плагіату - оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства»

Таким чином, плагіат в будь-якому разі розглядається як шахрайство, суть якого - у крадіжці чужої роботи або її частини та представленні її як власної.

Видами плагіату є:

- видання виконаної іншим автором роботи за свою без внесення в неї змістовних змін, а також навмисні текстові спотворення;

- заміна символів в тексті (кириличні символи на латинські та навпаки тощо) з метою укриття запозичення;

- дослівне копіювання фрагментів тексту (від фрази до набору речень) без належного оформлення цитування;

- внесення незначних правок у скопійований матеріал (перефразування речень, зміна порядку слів у них тощо) та без належного оформлення цитування;

- компіляція – створення значного масиву тексту без поглибленого вивчення проблеми шляхом копіювання тексту із низки джерел без внесення в нього правок, з посиланням на авторів та «маскуванням» шляхом написання перехідних речень між скопійованими частинами тексту;

- представлення скомпонованих власних і запозичених аргументів без належного цитування;

- парафраза – переказ своїми словами чужих думок, ідей або тексту, тобто заміна слів (знаків), фразеологічних зворотів або пропозицій при використанні будь-якої авторської наукової праці (збереженої на електронних або паперових носіях, у тому числі розміщеної в мережі Інтернет);

- фальсифікація (вигадування тих чи інших статистичних показників з подальшим вказуванням їх у якості власної роботи);

- реплікація – своєрідне «тиражування» інформації без дозволу автора;

- рерайт – додавання до чужого матеріалу (без дозволу автора) додаткової інформації, з переробленням раніше оприлюдненого матеріалу і заміною слів та виразів;

- самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих результатів як нових наукових результатів.

Виявлені у тексті твору запозичення являються *правомірними*, якщо вони є:

- власними назвами (індивідуальними найменуваннями окремих об'єктів, найменуваннями установ, бібліографічними посиланнями на джерела та ін.);

- усталеними словосполученнями, що характерні для певної сфери знань;

- цитування, оформлені належним чином;

- відображення змісту господарських операцій через кореспонденцію рахунків, терміни та їх визначення згідно з нормативно-правовими актами, зміст таблиць фінансового аналізу діяльності підприємств, установ і організацій;

- сталими методиками розрахунку та опису, що характерні для певної сфери знань.

Цитування має використовуватися в усіх випадках, коли в роботі використовуються дані, взяті зі сторонніх джерел, а не отримані або створені безпосередньо автором:

- якщо думка автора наводиться дослівно, то її слід взяти в лапки;

- якщо цитується великий уривок тексту, то він може не братися в лапки, а виділяється або відбивається від решти тексту певним способом (набирається іншим кеглем, шрифтом, накресленням, відбивається від основного тексту більшими абзацними відступами тощо);

- допускається скорочення цитати, яке не веде до викривлення думки автора (воно має бути відзначене в цитаті квадратними дужками з трикрапкою всередині);

- допускається перефразування цитати, зміна словоформ чи відмінків певних слів. В такому разі, цитата в лапки не береться, але у квадратних дужках обов'язково ставиться посилання на джерело (його порядковий номер зі списку використаної літератури, який додається до роботи).

Відповідальність за плагіат. Існуючий на сьогодні в Україні правовий механізм притягнення до відповідальності за плагіат є досить неоднозначним. Річ в тому, що з точки зору законодавства прописано достатньо відповідних норм, які дають визначення поняття плагіату гарантують захист прав авторів, а також встановлюють перелік правопорушень з використанням плагіату та заходи відповідальності за них.

Так, у статті 41 Конституції України, кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Стаття 54 Основного Закону встановлює заборону використовувати або поширювати об'єкти інтелектуальної власності без згоди їх автора, за винятками, встановленими законом.

У Цивільному Кодексі України захисту прав автора від плагіату приділено статті 433-456.

В цивільному процесі у випадку доведення факту використання плагіату суд може винести рішення про притягнення винної особи до таких заходів відповідальності, як:

- відшкодування збитків та моральної шкоди, завданих порушенням авторського права;
- стягнення доходу, отриманого в результаті відповідного порушення;
- виплату компенсації, що визначається судом у розмірі від 10 до 50000 мінімальних заробітних плат замість відшкодування збитків та стягнення доходу;
- конфіскацію примірників творів, виданих з порушенням авторського права.

Відповідні повноваження суду прописані у ст. 52 Закону «Про авторське право та суміжні права».

Також згідно ст. 432 ЦКУ, суд може винести рішення про:

- застосування негайних заходів щодо запобігання порушенню права інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів;

- зупинення пропуску через митний кордон України товарів, імпорт чи експорт яких здійснюється з порушенням права інтелектуальної власності;
- вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності;
- вилучення з цивільного обороту матеріалів та знарядь, які використовувалися переважно для виготовлення товарів з порушенням права інтелектуальної власності;
- застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності. Розмір стягнення визначається відповідно до закону з урахуванням вини особи та інших обставин, що мають істотне значення;
- опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо такого порушення.

Загалом за використання плагіату передбачено (залежно від кожного конкретного правопорушення) цивільну, адміністративну та кримінальну відповідальність.

Адміністративна відповідальність у вигляді штрафу від десяти до двохсот неоподаткованих мінімумів доходів громадян (тобто від 170 до 2400 грн.) передбачена статтею 51-2 кодексу України про адміністративні правопорушення за незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності (літературного чи художнього твору, їх виконання, фонограми, передачі організації мовлення, комп'ютерної програми, бази даних, наукового відкриття, винаходу, корисної моделі, промислового зразка, знака для товарів і послуг, топографії інтегральної мікросхеми, раціоналізаторської пропозиції, сорту рослин тощо), привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом.

Кримінальну відповідальність за подібного роду дії передбачено статтею 176 Кримінального кодексу України, а саме, штраф від двохсот до тисячі

неоподаткованих мінімумів доходів громадян (від 2400 до 17000 грн.) або виправними роботами на строк до двох років, з конфіскацією всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, програм мовлення та обладнання і матеріалів, призначених для їх виготовлення і відтворення. Такі заходи впливу застосовуються до особи, винної у незаконному відтворенні, розповсюдженні творів науки, літератури, мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, а так само незаконному відтворенні, розповсюдженні виконань, фонограм і програм мовлення, їх незаконному тиражуванні та розповсюдженні на аудіо- та відеокасетах, дискетах, інших носіях інформації, а також інше використання чужих творів, комп'ютерних програм і баз даних, об'єктів суміжних прав без дозволу осіб, які мають авторське право або суміжні права, якщо ці дії завдали матеріальної шкоди у великому розмірі.

7.1. Звіт запозичень

Робота на плагіат подається у трьох файлах:

1. Прізвище Zayava рік (див. додаток)
2. Прізвище fSG рік (повна робота)
3. Прізвище Fsg рік check (робота від вступу до висновків)

Коефіцієнт Подібності 1 – це значення (у відсотках) визначає рівень запозичень, знайдених у певних джерелах (базах даних та Інтернеті), які складаються з фрагментів тексту, що містять що найменше п'ять слів. Він не є ознакою наявності неправомірних запозичень, але вказує на необхідність додаткової перевірки тексту кваліфікаційної роботи.

Коефіцієнт Подібності 2 – це значення (у відсотках) визначає рівень запозичень, знайдених у певних джерелах (базах даних та Інтернеті), які складаються з фрагментів тексту, що містять що найменше 25 слів. Інша

довжина фрагмента, відмінна від 25 слів, може індивідуально визначатися Вченою радою факультету та рекомендацій, представників компанії StrikePlagiarism.com. Не є ознакою наявності неправомірних запозичень, але вказує на необхідність додаткової перевірки тексту кваліфікаційної роботи.

Сигнал «Тривога!» з'являється, якщо є вірогідність прихованого запозичення (повідомлення, що вказує на наявність у тексті знаків одного алфавіту, замінені схожими знаками іншого алфавіту та привертає увагу Системного Оператора до можливої необґрунтованості використання зазначених символів, тобто на можливу спробу фальсифікувати результат перевірки з метою збільшення показників оригінальності роботи).

Результатом перевірки є *висновок з наведеним відсотком* (по сукупності Коефіцієнтів Подібності 1 та 2 запозичень), який слід розуміти наступним чином:

- висока оригінальність – робота допускається до захисту 86 - 100% авторського тексту та 0 - 14% відсоток запозичень;
- достатня оригінальність – робота допускається до захисту 66 - 85% авторського тексту та 15 - 34% відсоток запозичень;
- задовільна оригінальність – робота потребує уваги з боку наукового керівника 51 - 65% авторського тексту та 35–49% відсоток запозичень;
- низька оригінальність 50% і нижче – *робота повинна бути відхилена.*

Якщо робота визнана *низько оригінальною*, то члени кафедри, за якою закріплений здобувач вищої освіти, разом із науковим керівником роботи мають проаналізувати:

- наявність у кваліфікаційній роботі великих фрагментів тексту, що ідентифіковані системою як подібні;
- наявність детальної подібності кваліфікаційної роботи (проекту) та джерела (джерел), розташованого в мережі Інтернет та/або базах даних;
- можливість кваліфікувати особливості викладу тексту роботи як механічне переписування вже існуючого документа.

Результати засідання кафедри оформляються протоколом контролю оригінальності кваліфікаційної роботи (вказуються надані рекомендації про допуск до захисту чи не допуск) і передаються Голові комісії з питань етики та академічної доброчесності та на кафедру для прийняття остаточного рішення.

Висновок щодо можливості захисту *задовільно оригінальної роботи* приймає завідувач кафедри, за якою закріплений здобувач разом із науковим керівником роботи протягом трьох робочих днів із моменту отримання Звітів. Висновок оформлюється у трьох екземплярах (див. додаток). Один екземпляр Висновку видається здобувачу вищої освіти, другий залишається в документах кафедри, за якою закріплений здобувач вищої освіти, третій направляється Голові комісії з академічної доброчесності.

Якщо прийнято рішення *про неможливість* допустити низько оригінальну кваліфікаційну роботу до попереднього захисту, здобувачу вищої освіти дається *п'ять робочих днів* на корегування тексту роботи. Після отримання Системним Оператором оновленого варіанту роботи проводиться *повторна перевірка* роботи на плагіат відповідно до цього Положення.

Якщо за результатами *повторної перевірки* робота оцінюється як низько оригінальна, то ця робота *не допускається до захисту* в Екзаменаційній комісії.

Несамостійно виконані роботи здобувачів освіти не можуть бути позитивно оцінені або взагалі не допускаються до захисту.

Відповідальна від кафедри особа зберігає в електронному вигляді висновки перевірки випускної кваліфікаційної роботи в повному обсязі. Термін зберігання - *один рік після випуску здобувача.*

Передача до репозитарію eadNURT (що супроводжується Бібліотекою) цифрових копій захищених магістерських дисертацій відбувається відповідальною від кафедри особою протягом *5 робочих днів* після захисту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України 31.05.2019 № 759 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0640-19#n2>
2. Бюлетень ВАК України, 2019. № 2. 48 с.
3. Аспірант <http://aspirant.com.ua/index.htm>
4. Методичні вказівки до написання та оформлення курсових проєктів за спеціальністю 053 Психологія / Укл. І. М. Пивоварчик, Л. М. Цибух, Г. О. Кондрицька, В. В. Візнюк. Одеса. Університет Ушинського. 2020. 41 с.
5. Мартиненко С.М., Шумигора Л.І., Данченко Т.В. (ред.). Методичні рекомендації щодо виконання й захисту магістерських дисертацій. Київ: КиМУ, 2019.
6. Про організаційні аспекти перевірки магістерських дисертацій на плагіат <https://library.diit.edu.ua/storage/app/media/document>
7. Порядок про перевірку текстових документів (наукових, навчально-методичних, дисертаційних, магістерських, бакалаврських та інших робіт) на наявність запозичень з інших документів. Полтавський державний гуманітарний університет. Полтава, 2021. 16 с.
8. ОПП – 053 «Психологія» за першим бакалаврським рівнем вищої освіти. Гарант Вдовіченко О.В. Протокол 10а від 4.05 2023 р.
9. https://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/afedra+banks_pravi/vimogi_do_mag_rob.pdf
10. <http://ivk.knute.edu.ua/docum/prav01.pdf>
11. <https://studfile.net/preview/9884263/page:2>
12. <https://infopedia.su/30x1531.html>
13. <http://ptcsi.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021>

ДОДАТКИ

Додаток А. (Титульний лист курсового проєкту)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад

«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К.Д. УШИНСЬКОГО»

Соціально-гуманітарний факультет

Кафедра теорії та методики практичної психології

КУРСОВИЙ ПРОЄКТ

з _____ (назва дисципліни)

на тему: «_____»

Здобувача (ки) __ курсу __ групи
Напряму підготовки: 053 «Психологія»
Прізвище та ініціали
Керівник _____

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Національна шкала _____

Кількість балів: _____

Оцінка: ECTS _____

Члени комісії

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Одеса – рік

Додаток А.1. (Зміст курсового проєкту)**ЗМІСТ**

ВСТУП.....	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЩОДО ВИВЧЕННЯ (ПРОБЛЕМА)	
1.1. Уточнення поняття (проблема).....	
1.2. Види та механізми виникнення (проблема).....	
1.3. Специфіка прояву (проблема).....	
Висновки до першого розділу.....	
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ (ЧОГО ТА У КОГО)	
2.1. Методи та умови проведення дослідження.....	
2.2. Аналіз та інтерпретація отриманих результатів.....	
Висновки до другого розділу.....	
ВИСНОВКИ.....	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	
ДОДАТКИ.....	

Додаток А.2. (Вступ курсового проєкту)

ВСТУП

Актуальність проблеми. На сучасному етапі проблема комп'ютерної залежності стає усе більш актуальною у зв'язку з великою кількістю Інтернет-користувачів. Це зв'язано з тим, що кожна людина у процесі спілкування прагне до взаєморозуміння, довіри, бажанню поділитися своїми думками, почуттями, переживаннями, не зустрівши при цьому критики, осуду з боку співрозмовника. Інтернет надає таку можливість, завдяки своїй анонімності, доступності, без обліку зовнішнього вигляду, віку, освіти та соціального статусу.

Захоплення Інтернет, з погляду вчених (Петрова Е., Панів С., Орзак М. та ін.), супроводжується замилюванням із приводу його можливостей без обліку визначеної небезпеки, що впливає комп'ютер на психіку підростаючого покоління, часто формуючи стійку залежність.

З огляду на актуальність проблеми, ми поставили перед собою **мету** – проаналізувати доступну літературу з проблеми дослідження та виявити особливості міжособистісного спілкування у інтернет-залежних підлітків.

Для досягнення поставленої мети визначені наступні **завдання**:

1. Розкрити сутність феномену «спілкування».
2. Розглянути специфіку міжособистісного спілкування підлітків.
3. Визначити чинники, що впливають на залежність від Інтернет.
4. Дослідити індивідуальні властивості інтернет-залежних і незалежних підлітків, що впливають на процес міжособистісного спілкування.

Об'єкт дослідження: міжособистісне спілкування підлітків.

Предмет дослідження: особливості впливу інтернет-залежності на процес міжособистісного спілкування підлітків.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань було застосовано комплексний підхід, який полягав у поєднанні теоретичного аналізу наукових джерел із застосуванням констатуючого експерименту, а

також методи: спостереження, бесіди, стандартизовані опитувальники та експертні оцінки.

Дослідження інтернет-залежності, міжособистісного спілкування, комунікативних та організаторських схильностей здійснювалося за допомогою методик Т.А. Нікітіної, А.Ю. Єгорова. Оцінка соціального інтелекту та соціально-психологічної адаптації діагностувалися методиками Д. Гілфорда, О. Саллівена.

Структура роботи включає вступ, два розділи, висновки та список використаних джерел. Загальний обсяг роботи 40 сторінок друкованого тексту, основний текст викладений на 32 сторінках. У роботі наведено 4 таблиці. У списку використаних джерел 25 найменувань.

Додаток Б. Завдання до кваліфікаційної (бакалаврської) роботи

Форма № Н-9.01

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Соціально – гуманітарний факультет

Кафедра теорії та методики практичної психології

Спеціальність 053 «Психологія»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

“ ____ ” _____ 202 ____ року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ (БАКАЛАВРСЬКУ) РОБОТУ

Прізвище магістра.

1. Тема роботи: _____

керівник роботи Прізвище

затверджені наказом вищого навчального закладу від “ ____ ” _____ 20 ____ року
№ _____

2. Строк подання здобувачем (роботи) _____

3. Вихідні дані до роботи. *Мета дослідження –*

Предмет дослідження –

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Обґрунтування актуальності проблеми, мети та завдань дослідження; зазначення методів та джерел дослідження; визначення теоретичних засад дослідження (провідних категорій, понять, розвитку явища, яке визначається, вивчення історії питання, документів, нормативних актів, інших джерел інформації); проведення дослідження.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов’язкових креслень)
таблиці, рисунки

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1			
2			
3			

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів магістерської дисертації	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Обґрунтування теми дослідження (визначення актуальності проблеми, мети, завдань дослідження, предмету, об'єкту тощо).		
2.	З'ясування стану проблеми в науковій літературі. Складання бібліографії.		
3.	Складання розгорнутого плану роботи.		
4.	Написання теоретичного розділу роботи.		
5.	Розробка програми емпіричного дослідження, обґрунтування вибору методів, методик, вибірки, статистичних методів обробки даних. Вільне володіння обраними методиками.		
6	Написання методичного розділу роботи		
7	Проведення процедури емпіричного дослідження.		
8	Первинне опрацювання результатів, математико-статистична обробка даних.		
9	Оформлення результатів емпіричної частини роботи, аналіз та інтерпретація.		
10	Написання статті/тез		
11	Попередній захист роботи		
12	Оформлення тексту роботи, узагальнення результатів, написання висновків, оформлення літературних джерел та додатків.		
13	Подання роботи на кафедру		
14	Захист роботи	За планом	

Магістрант _____

Прізвище

Керівник роботи _____

Прізвище

Додаток Б.1. (Зовнішня рецензія)

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу
здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
соціально-гуманітарного факультету
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

Прізвисьце. Тема роботи

Відомо, що депресія є поширеним психічним захворюванням, до нього схильні люди різного віку, включаючи дітей та підлітків. Дане захворювання часто призводить до зневіри, втрати інтересу до всього навколишнього, і, як наслідок, може спровокувати суїцидальну спробу.

Депресія є одним з найпоширеніших афективних розладів. Довгі роки дитячі психіатри відкидали ідею виникнення депресії у дитячому віці. Вважалося, що симптоми депресії є нормальними та тимчасовими проявами, властивими певним стадіям дитячого розвитку. Однак депресія для дітей є такою ж проблемою, як і для дорослих. Відомо, що знижений розлад настрою в дитячому віці часто зустрічається, але не завжди розпізнається важкий розлад, поширеність якого постійно збільшується.

У вступі обґрунтовується актуальність проблеми дослідження, коректно формулюються предмет, мета, завдання, методи дослідження, а також представлена наукова новизна й практична значущість роботи.

У першому розділі представлено аналіз теоретико-методологічної літератури, щодо визначення понять «депресія», «депресивний стан», провідних форми депресії та психологічних чинників її виникнення у підлітковому віці.

У другому розділі обґрунтовано вибір методик, описано основні етапи дослідження, проведено аналіз та інтерпретація отриманих даних. Для

дослідження особистісних особливостей старших підлітків, автором було використано п'ять методик: методика FPI, запропонована Й. Фаренбергом, Х. Заргом, Р. Гампелом; методика «Акцентуації характеру», запропонована К. Леонгардом і адаптована Г. Шмишеком; методика «Діагностика рівня суб'єктивного відчуття самотності», запропонована Д. Раселом, М. Фергюсоном; методика «Діагностика суїцидальної поведінки», запропонована Б. Любан-Плоццем; методика «Оцінка самоконтролю у спілкуванні», запропонована М. Снайдером.

Виходячи з мети дослідження, була сформована вибірка 60 старших підлітків віком 15–17 років. В результаті дослідження показано, що у 32,0% респондентів депресія визначена на високому рівні. Також виявлено, що найчіткіше вона простежується у дівчат віком 15–16 років та у юнаків віком 16–17 років. Її виникнення тісно пов'язане з такими індивідуальними особливостями, як: емоційна лабільність, демонстративність, екзальтованість (у дівчат), дратівливість, реактивна агресивність, відкритість та схильність до суїцидальної поведінки (у юнаків).

Всі результати дослідження оформленні в вигляді таблиць та рисунків.

Загальний висновок рецензента. Оформлення роботи відповідає встановленим університетом вимогам. В роботі проведено критичний аналіз сучасних досліджень, публікацій та підходів (76 джерел). Позитивною рисою роботи є повнота представленості результатів дослідження та їх оформлення у вигляді таблиць та рисунків. Автором розкрито, що при депресивних станах у підлітків страждають практично всі сфери особистості, зокрема, емоційна, інтелектуальна, мотиваційна та вольова, це проявляється як суб'єктивно (у скаргах), так і об'єктивно (у змінах поведінки). Стійке зниження настрою впливає на втрату інтересу до всього, що раніше подобалося та приносило задоволення.

Тему кваліфікаційної (бакалаврської) роботи розкрито повністю, завдання дослідження вирішено, мета досягнута. Рецензована робота пройшла перевірку на плагіат, в результаті якої встановлено, що виявлені у роботі запозичення є

сумлінними та не мають ознак плагіату, тому робота визнається самостійною і допускається до захисту.

Робота повністю відповідає вимогам о положенні Вищої школи щодо кваліфікаційних (бакалаврських) робіт та заслуговує позитивну оцінку.

Рецензент:

Додаток Б.2. (Подання)

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

ПОДАННЯ

ГОЛОВІ ДЕРЖАВНОЇ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ ЩОДО ЗАХИСТУ
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (БАКАЛАВРСЬКОЇ) РОБОТИ

Направляється здобувач (прізвище) до захисту роботи
за напрямом підготовки – бакалавр, спеціальністю - 053 «Психологія»
на тему:
Робота і рецензія додаються.

Декан факультету Оксана ВДОВІЧЕНКО

Здобувачка за період навчання на факультеті з 20 року до 20 року повністю виконала навчальний план за напрямом підготовки, спеціальністю з таким розподілом оцінок за:

національною шкалою: відмінно ____%, добре ____%, задовільно ____%;
шкалою ECTS: A ____%; B ____%; C ____%; D ____%; E ____%.

Секретар факультету (відділення) _____

Висновок керівника кваліфікаційної (бакалаврської) роботи

Здобувачка провела узагальнення значної кількості наукової літератури з вивчаємої проблеми. Проявила добрі науково – організаторські здібності при організації емпіричного дослідження. Володіє досить складними психодіагностичними методами, що використовувала у своєму дослідження. Кваліфіковано узагальнила отримані результати, що дозволили вивчити механізми виникнення депресії у старших підлітків. В цілому здобувачка підготувала самостійно роботу, що є завершеним дослідженням і відповідає вимогам о положенні Вищої школи щодо кваліфікаційних (бакалаврських) робіт і заслуговує позитивну оцінку.

Керівник роботи _____ Призвіще

“ _____ ” _____ 20 року

Висновок кафедри про кваліфікаційну (бакалаврську) роботу

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота розглянута. Здобувачка (прізвище) допускається до захисту даної роботи в Державній екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____

(підпис)

“ _____ ” _____ 20 року

Додаток Б.3. (Анотація)

АНОТАЦІЯ

Власова С. Б. Професійна діяльність жінок як фактор ризику сімейного благополуччя. – Рукопис.

Масштабні зміни в сучасному світі призводять до зламу стереотипів і трансформації в різних сферах життя нашого суспільства, що сприяє появі серйозних проблем в шлюбно-сімейних відносинах. Багато сучасних дівчат і молодих жінок мають спотворені уявлення про сімейні цінності, у зв'язку з нав'язуванням їм образу «вільної жінки», яка повинна жити для себе і займатися професійною кар'єрою. Дійсно, багато хто з них вважають за краще займатися професійною діяльністю, щоб жити в повному матеріальному достатку, а створення повноцінної сім'ї відкладається на більш пізній період, оскільки впевнені, що сім'я та успішність у професійній діяльності несумісні. Навіть у багатьох жінок, які перебували у шлюбі, інтереси не обмежуються турботами про родинне вогнище, де вони з повною віддачею повинні виконувати роль люблячої дружини, турботливої матері та доброї господині, а більше орієнтовані на соціальну активність у виробничій сфері, в якій можна отримати матеріальну винагороду за свої зусилля.

У роботі висвітлено сучасні підходи до розуміння сутності поняття «благополуччя», специфіку його вивчення у різних наукових напрямках. На основі теоретичного аналізу систематизовано його типи та визначено детермінанти ефективного його здійснення. Розкрито, що сімейне благополуччя характеризує задоволення основних потреб і взаємодію кожного члена сім'ї, які забезпечують її стабільність і адаптивність до постійно змінюваних умов. Сімейне благополуччя залежить від багатьох чинників і один з основних це професійна зайнятість жінки. У зв'язку з цим часто в сім'ї зароджуються почуття неприязні та ворожості, що призводить членів сім'ї до сімейних конфліктів, відповідно, відчуженості та роз'єднаності.

Виходячи з актуальності проблеми, ми поставили перед собою **мету** – проаналізувати доступну наукову літературу з проблеми дослідження та вивчити характер взаємозв'язку професійної діяльності жінки та сімейного благополуччя.

Для рішення поставлених завдань застосований комплексний підхід, що складається з об'єднання теоретичного аналізу наукових джерел і емпіричного дослідження. Використовувалися наступні методи: спостереження, анкетування, стандартизовані питальники, бесіди, експертні оцінки. Аналіз отриманих результатів здійснювався комплексом сучасних методів математичної статистики (Pearson).

Для більш цілісного та адекватного дослідження впливу професійної діяльності жінок на благополуччя сім'ї, нами розроблено комплекс методів. Так, для вивчення рівня сімейної тривоги, згуртованості та адаптації, емоційного балансу використовувалися методики Е. Г. Ейдемільера, Д. Деліса. Задоволеність шлюбом вивчалася методикою, запропонованою В. Століним, Т. Романовою та Г. Бутенко. Соціально-психологічні установки особистості в мотиваційно-потребової сфері діагностувалися методикою О.Ф. Потьомкіною. Також нами була спеціально розроблена анкета на виявлення схильності жінок до професійної діяльності.

Результати емпіричного дослідження показали, що 16,0% жінок мають установку на професійну кар'єру, 54,0% жінок орієнтовані на сім'ю та 30,0% жінок поєднують професійну кар'єру та сімейний побут.

Кожна підгрупа жінок відрізняється своїми особистісними проявами. Так, жінки, які орієнтовані на досягнення професійної кар'єри, мають установки на результат, егоїзм, волю, владу та гроші, вони відчують сімейну тривогу та напруженість, сімейна згуртованість характеризуються роз'єднаним та розділеним типами, а сімейна адаптація – ригідним та хаотичним типами, що призводить до емоційного дисбалансу з партнером, відповідно, незадоволеністю шлюбом. Водночас, жінки, які більше уваги приділяють своїй родині, характеризуються орієнтацією на процес та альтруїзм, більшість з них

задоволені своїм шлюбом, що пов'язано з високим рівнем емоційного балансу та відсутністю сімейної тривоги, у них простежується демократичний тип відносин, сімейні ролі та правила стабільні. Своєю чергою, жінки, які поєднують професійну кар'єру та сімейний побут більш схильні до установки на процес, результат, працю, волю та гроші. Не всі з них задоволені своїми стосунками з чоловіком, половина з них оцінюють свій шлюб як перехідний, що підтверджується присутністю емоційного дисбалансу, сімейної провини та сімейної тривожності, взаємини в сім'ї можна віднести до пов'язаного, зчепленого, структурованого та хаотичного типів.

Ключові слова: благо, щастя, сімейне благополуччя, психологічний клімат родини, шлюбно-сімейні взаємини, професійна діяльність, професійна кар'єра, емоційне вигорання.

Список публікацій

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Денисенко А. О., Власова С. Б. Вплив професійної діяльності жінок на сімейне благополуччя. *Науковий журнал з соціології та психології «Габітус»*, 2021. Випуск 28. С. 147–151.

Додаток Б.4. (Перелік умовних позначень)

№ з/п	Умовні позначення	Назва показників
Розроблена анкета «Професійна кар'єра чи сім'я»		
1	ПС	Шкала професійної самореалізації
2	ШСВ	Шкала шлюбно-сімейних взаємин
Методика «Соціально-психологічні установки особистості в мотиваційно-потребової сфері» (Потьомкіна О.Ф.)		
3	УП	Шкала установка на процес
4	УР	Шкала установка на результат
5	УА	Шкала установка на альтруїзм
6	УЕ	Шкала установка на егоїзм
7	УПр	Шкала установка на працю
8	УВ	Шкала установка на волю
9	УВл	Шкала установка на владу
10	УГ	Шкала установка на гроші
Методика «Задоволеність шлюбом» (Столін В., Романова Т., Бутенко Г.)		
11	ЗШ	Шкала задоволеність шлюбом
12	ПШ	Шкала перехідний шлюб
13	НШ	Шкала незадоволеність шлюбом
Методика «Виявлення емоційного дисбалансу в емоційних стосунках пари» (Делінс Д.)		
14	Еб	Шкала емоційний баланс
15	СЕб	Шкала середній рівень емоційного балансу
16	ЕД	Шкала емоційний дисбаланс
Методика «Аналіз сімейної тривоги» (Ейдеміллер Е.Г.)		
17	СП	Шкала сімейна провина члена сім'ї
18	СТ	Шкала сімейна тривожність члена сім'ї
19	СН	Шкала сімейна напруженість члена сім'ї
20	Зрст	Шкала загальний рівень сімейної тривоги
Методика «Шкала сімейної адаптації та згуртованості» (Олсоном Д.Х, Портнером Дж. і Лаві І., адаптована Є.Г. Ейдеміллером)		
21	ЗРт	Згуртованість: Шкала роз'єднаний тип
22	ЗРозт	Шкала розділений тип
23	ЗПт	Шкала пов'язаний тип
24	ЗЗт	Шкала зчеплений тип
25	АРт	Адаптація: Шкала ригідний тип
26	АСт	Шкала структурований тип
27	АГт	Шкала гнучкий тип
28	АХт	Шкала хаотичний тип

Додаток Б.5. (Титульний лист)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

Соціально-гуманітарний факультет

Кафедра теорії та методики практичної психології

Кваліфікаційна робота бакалавра

Тема (великими літерами)

Виконав: здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
денної/ заочної форми навчання
зі спеціальності 053 «Психологія»

Прізв'яще

Науковий керівник:

Рецензент:

Додаток Б.6. Зміст кваліфікаційної (бакалаврської) роботи**ЗМІСТ**

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	7
ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИВЧЕННЯ (ПРОБЛЕМА)	
1.1. Поняття (ПРОБЛЕМА) та його характеристика.....	13
1.2. Провідні детермінанти (проблеми).....	19
1.3. Особливос прояву (у кого).....	29
Висновки до першого розділу.....	35
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ (ФАКТОРІВ НА РОЗВИТОК ПРОБЛЕМИ)	
2.1. Методи та умови проведення дослідження.....	38
2.2. Аналіз та інтерпретація отриманих даних.....	41
2.3. Психологічні рекомендації щодо формування (чого).....	47
Висновки до другого розділу.....	50
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55
ДОДАТКИ.....	60

Додаток Б.7. Вступ кваліфікаційної (бакалаврської) роботи

ВСТУП

Актуальність проблеми. Масштабні зміни в сучасному світі призводять до зламу стереотипів і трансформації в різних сферах життя нашого суспільства, що сприяє появі серйозних проблем в шлюбно-сімейних відносинах. Багато сучасних дівчат і молодих жінок мають спотворені уявлення про сімейні цінності, у зв'язку з нав'язуванням їм образу «вільної жінки», яка повинна жити для себе і займатися професійною кар'єрою. Дійсно, багато хто з них вважають за краще займатися професійною діяльністю, щоб жити в повному матеріальному достатку, а створення повноцінної сім'ї відкладається на більш пізній період, оскільки впевнені, що сім'я та успішність у професійній діяльності несумісні. Навіть у багатьох жінок, які перебувають у шлюбі, інтереси не обмежуються турботами про родинне вогнище, де вони з повною віддачею повинні виконувати роль люблячої дружини, турботливої матері та доброї господині, а більше орієнтовані на соціальну активність у виробничій сфері, в якій можна отримати матеріальну винагороду за свої зусилля.

Під сімейним благополуччям В.С. Торохтій розглядає стан, що припускає задоволення основних потреб і взаємодію кожного члена сім'ї, які забезпечують її стабільність і адаптивність до постійно змінюваних умов. Воно залежить від багатьох факторів і один з основних - це професійна зайнятість жінки. В силу своєї професійної діяльності «успішна леді» не в змозі бути «хранителем сімейного вогнища», що впливає на її психологічний стан, який виражається в емоційному вигоранні. У зв'язку з цим часто в сім'ї зароджуються почуття неприязні та ворожості, що призводить членів сім'ї до сімейних конфліктів, відповідно, відчуженості та роз'єднаності, і цей факт свідчить про неспроможність сім'ї.

Аналізуючи великий масив публікацій, можна сказати, що в дослідженнях вчених висвітлювалися такі питання: сімейне благополуччя як фактор підвищеної особистої конкурентоспроможності (Тараданов А.А., 2018); умови та фактори сімейного благополуччя (Альбрехт О.А., Тараданов А.А., 2018; Власова М.Д., 2019; Карцева Л.В., 2016; Іллінський С.В., 2017); психологічне благополуччя батьків як індикатор уявлень дитини про систему сімейних взаємин (Бринза І.В., Будіянський Н.Ф., 2015); професійна сегрегація сучасної жінки як фактор, заснований на стереотипному сприйнятті гендерних ролей (Степанова Л.Г., 2018); професійна кар'єра як шлях особистісного розвитку жінок (Котоманова О.В., 2019); сім'я і кар'єра в житті жінки (Ромашова Л.О., Серeda Е.М., 2017); емоційне вигорання і психологічне благополуччя подружжя (Сапоровська М.В., 2018; Стекольщикова О.Н., Іллінський С.В., 2017) і багато інших. Однак питання про вплив професійної діяльності жінки на сімейне благополуччя так і залишається маловивченим.

Виходячи з актуальності проблеми, ми поставили перед собою **мету** – проаналізувати доступну наукову літературу з проблеми дослідження та вивчити характер взаємозв'язку професійної діяльності жінки та сімейного благополуччя.

Завдання дослідження.

1. Розглянути поняття «благополуччя».
2. Розкрити сутність поняття «сімейне благополуччя» та його детермінанти.
3. Охарактеризувати особливості професійної діяльності жінок.
4. Вивчити вплив професійної діяльності жінок на сімейне благополуччя.

Об'єкт дослідження – особливості сімейних стосунків.

Предмет дослідження – вплив професійної діяльності жінок на сімейне благополуччя.

Методи дослідження. Для рішення поставлених завдань застосований комплексний підхід, що складається з об'єднання теоретичного аналізу наукових джерел і емпіричного дослідження. Використовувалися наступні

методи: спостереження, анкетування, стандартизовані питальники, бесіди, експертні оцінки.

Для вивчення рівня сімейної тривоги, згуртованості та адаптації, емоційного балансу використовувалися методики Е.Г. Ейдемільера, Д. Деліса. Задоволеність шлюбом вивчалася методикою, запропонованою В. Століним, Т. Романовою та Г. Бутенко. Соціально-психологічні установки особистості в мотиваційно-потребової сфері діагностувалися методикою О.Ф. Потьомкіною. Також нами була спеціально розроблена анкета на виявлення схильності жінок до професійної діяльності.

Експериментальна база дослідження. На першому етапі аналізувалася наукова література з проблеми дослідження та відбиралися необхідні методики для її вивчення.

На другому етапі в період з 10.02.2021 по 20.02.2021 року проводилося (дистанційно) емпіричне дослідження. У ньому взяли участь 50 заміжніх жінок у віці 30–35 років, з сімейним стажем 8–10 років (мають одну або дві дитини).

На третьому етапі проводився аналіз та систематизація отриманих первинних даних, а також їх статистична обробка. Аналіз отриманих результатів здійснювався комплексом сучасних методів математичної статистики (Pearson).

Наукова новизна та практичне значущість одержаних результатів. Розкрито, що поняття «благополуччя» характеризує стан душі, на який впливають задоволеність всіх людських потреб, включаючи досягнення своїх життєвих цілей і усвідомлення сенсу життя. А під сімейним благополуччям ми розуміємо задоволеність основними потребами особистості та позитивну взаємодію кожного члена сім'ї, які забезпечують її стабільність і адаптивність до постійно змінюваних умов.

В роботі показано, що сімейне благополуччя у заміжніх жінок, які займаються професійною діяльністю, виражена нерівномірно, в більшості випадків прагнення до професійної кар'єри негативно впливає на сам факт благополуччя в родині.

Встановлено, що жінки, які більше орієнтовані на шлюбно-сімейні відносини задоволені своїм шлюбом, а жінки, які прагнуть до досягнення професійної кар'єри, оцінюють свій шлюб як перехідний або невдалий. Також уточнено відмінності в специфіці особистісних проявів «бізнес-леді» та жінок, які дорожать своєю сім'єю та жінок, які займаються кар'єрою і сімейним побутом.

Представлені дані, пов'язані з уточненням змісту сімейного благополуччя та його провідних детермінантів, тобто професійної зайнятості жінок, можуть бути використані при підготовці підручників з сімейної психології, а також посібників та розробок для практичних психологів.

Публікації. Основний зміст та результати дослідження відображено у фахових наукових виданнях, затверджених МОН України – 1 стаття. Вплив професійної діяльності жінок на сімейне благополуччя. *Науковий журнал з соціології та психології «Габітус»*, 2021. Випуск 28. С. 147–151.

Структура роботи включає вступ, два розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. Загальний обсяг 76 сторінки друкованого тексту, основний текст викладений на 60 сторінках. В роботі наведено 6 таблиць та 1 рисунок. У списку літератури 77 найменувань.

Додаток В. (Заява на тему роботи)

Декану соціально-гуманітарного факультету

Вдовіченко О.В.

Здобувача групи, курсу

Прізвище

ЗАЯВА

Прошу закріпити за мною тему кваліфікаційної (бакалаврської) роботи
(повна назва)

Науковий керівник (прізвище, посада, наукова ступень)

Дата

підпис здобувача

Науковий керівник «згоден»

підпис

Дата

Додаток Г. (Заява на плагіат)

Завідувачу кафедри
(назва)
Прізвище

ЗАЯВА

щодо самостійності виконання текстової роботи

Я, (прізвище), здобувач вищої освіти (курс, група), соціально-гуманітарного факультету заявляю: моя письмова робота на тему: (назва теми) виконана самостійно і в ній не міститься елементів плагіату.

З нормами «Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», «Порядок виявлення та встановлення фактів недоброчесності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського». Інструкції щодо процедури технічної перевірки на наявність текстових запозичень (академічного плагіату) та методичними рекомендаціями щодо написання робіт здобувачів вищої освіти кафедри згідно з яким виявлення плагіату є підставою для відмови в допуску роботи до захисту та застосування заходів дисциплінарної та академічної відповідальності, ознайомлений (а).

Про використання Системи виявлення текстових збігів /подібності /схожості в роботах здобувачів вищої освіти оповіщений (а) та надаю свою згоду на обробку та збереження моєї роботи в базі даних Системи. Робота для перевірки Університетом Ушинського надається в друкованому та електронному варіантах. Електронні версії моєї роботи збігаються (ідентичні) з друкованою.

Дата

Підпис

Додаток Д. (Протокол контролю оригінальності робіт)

до Порядку про перевірку текстових документів
(магістерських, бакалаврських робіт)
на наявність запозичень з інших документів

Протокол контролю оригінальності кваліфікаційної роботи (назва роботи) здобувач вищої освіти (прізвище, ім'я та по батькові) науковий керівник (прізвище, ім'я та по батькові).

В результаті перевірки роботи в антиплагіатній інтернет-системі Strikeplagiarism.com встановлено наступні значення Коефіцієнтів Подібності
Коефіцієнт Подібності 1: ____, Коефіцієнт Подібності 2: ____, Сигнал «Тривога!»: - є, - немає.

Відповідно до цього, робота може бути класифікована як:

- оригінальна,
- достатньо оригінальна,
- задовільно оригінальна,
- низько оригінальна.

Висновок:

- робота може бути допущена до захисту,
- необхідно провести розгляд із залученням фахівців із тематики кваліфікаційної роботи,
- робота не може бути допущена до захисту.

Підпис

завідучого кафедри

Підпис

керівника роботи

Додаток Ж. (Висновок)**ВИСНОВОК**

щодо можливості проведення попереднього захисту роботи (назва) здобувач
вищої освіти (прізвище)

Підтверджуємо ознайомлення зі Звітом Подібності інтернет-системи Strikeplagiarism.com щодо перевірки кваліфікаційної (бакалаврської) роботи або курсового проєкту. Після аналізу Звіту Подібності та тексту роботи зроблено такий висновок:

- Запозичення, виявлені в роботі, є правомірними, робота є низько оригінальною та може бути допущеною до попереднього захисту.
- Виявлені запозичення свідчать про наявність великої кількості неправомірних запозичень. Робота не допускається до захисту.

Завідувач кафедри

підпис

прізвище та ініціали

Науковий керівник

підпис

прізвище та ініціали